

The Project Gutenberg eBook of Linnamäen taru; Kaksi yötä: Kaksi historiallista kertomusta, by Volmar Lindman

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Linnamäen taru; Kaksi yötä: Kaksi historiallista kertomusta

Author: Volmar Lindman

Translator: Uno Brummer

Release date: May 23, 2014 [EBook #45726]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LINNAMÄEN TARU; KAKSI YÖTÄ: KAKSI HISTORIALLISTA KERTOMUSTA ***

Produced by Tapio Riikonen

LINNAMÄEN TARU; KAKSI YÖTÄ

Kaksi historiallista kertomusta

Kirj.

V. LINDMAN.

Suom. U. B.

K. E. Holm, Helsinki, 1901.

Hufvudstadsbladetin Uusi Kirjapaino.

LINNAMÄEN TARU.

Historiallinen kertomus.

Jokaisen todellisen isänmaan ystävän täytyy rakastaa synnyinmaansa menneitten aikojen suuria muistoja, ja mielellään, vaikkapa vain muutamia nopeasti kuluvia hetkiä, vierailta niillä seuduin, joihin nämät muistot ovat liittyneet.

Muuan näistä rakkaan isänmaamme historiallisesti muistorikkaista seuduista on kieltämättä Porvoon kaupunki. Ja sinne ei meitä houkuttele ainoastaan jo ammin vierineitten vuosisatojen sotaiset urostyöt, vaan, ja kenties vielä suuremmassa määrässä, uudemman ajan rauhalliset pyrinnot; ne suurtyöt, mitkä ihmishenki on sinne pystyttänyt, tekevät puolestaan nekin tämän kaupungin meille kaikille rakkaaksi pyhiinvaelluspaikaksi. Täällähän jalo ja ylevämielinen keisari Aleksanteri I yhdessä maan säätyjen keralla v. 1809 piti nuo valtiopäivät, jotka ijäti tulevat olemaan valoisa kohta Suomen historian lehdillä; täällä myös suuri kansallisorunoiijamme kyhäsi nuo kuolemattomat teokset, jotka eivät ole joutuvat unhoituksiin, niinkauvan kuin yksikään sydän sykkii lämpimästi elämän onnesta, sykkii lämpimästi rakkaudesta isien kontuun ja synnyinmaahan.

Tahdon seuraavassa kuvauksessa antaa lukijan tutustua eräisiin tapauksiin, jotka ovat liittyneet kaupungin varhaisempaan historiaan. Kertomukseni käsittelee aikakautta, jolloin kristinusko ja pakanaus vielä kappailivat keskenään ylivallassa Suomenmaassa, jolloin viekkaus, väkivalta ja raaka ruumiillinen voima merkitsivät enemmän kuin usko, oikeus ja totuus. Ja olen valinnut tämän aikakauden juuri senvuoksi, että olen ollut huomaavinani, että vielä tänäkin päivänä on ikävä kyllä olemassa niin monta esimerkkiä samanlaatuisista olosuhteista.

Kertomuksen toiminta esitetään tapahtuvaksi hietatörmällä, joka valtavine hongikkoineen matkailijan rautateitse saapuessa vanhaan piispankaupunkiin heti kohta vetää hänen huomiotaan puoleensa; se sijaitsee Porvoonjoen vasemmalla eli vastakkaisella rannalla.

Mitä Linnamäkeen tulee, miksi tätä kumpua vallineen nyttemmin nimitetään, kertoo taru sen olleen upean linnan perusasemana, jonka Sveakuningas Erik Emundson Tuulihattu oli rakentanut noin 1000 vuotta takaperin.

Yhä vieläkin ovat kaupungin asujamet ylpeitä tästä paikastaan ja niinhyvin he kuin myös matkailija, joka käy kaupungissa, vaeltavat tänne ulos honkien varjoon rauhassa haaveilemaan menneistä ajoista.

I.

Oli keskikesän aika. Aurinko oli juuri mennyt mailleen. Ainoastaan etäällä taivaan rannalla näkyi siitä vielä muutamia valonheijastuksia.

Sverker oli pitkän aikaa mietteisiin vaipuneena istunut huoneensa akkunan ääressä. Hänen kasvojensa totisesta ilmeestä voi nähdä, että hän mielessään pohti jotakin suurta tuumaa; aijetta, joka vaati miehen mieltä ja joka heti oli pantava toimeen.

Äkkiä hän hypähti ylös istuimeltaan, kuten olisi saanut jonkun mielijohteen ja lähenei pientä seinään tehtyä ovea sekä katosi sen kautta. Kuului miten hänen nopeat askeleensa kaikuvat kiertoportaiden kiviastuimilla.

Nyt hän seisoi kuistilla ja nojautuen sen rintamustaan hän kaikuvalla äänellä huusi alas linnanpihaan:

— Halfdan!

Muuan akkuna avautui jäykällä saranoillaan.

— Kuulin äänesi, herra!

— Hyvä. Käske laittaa "Vindsvale" purjehduskuntoon. Tahdon huomisaamuna purjehtia meren yli. Kaikkien seuralaisteni tulee auringon noustessa olla paikoillaan. Oletko käsittänyt minua?

— Kyllä, herra, oli vastaus ja akkuna sulkeutui jälleen.

Sverker seiso i tuokion, kuten olisi illan ihanuus häntä hurmannut ja antoi katseensa liidellä allaan olevan kauniin maiseman yli. Mutta yhtä nopeasti hän jälleen heräsi haaveilustaan. Hänen sielussaan vallitsi voimakkaammat vaikuttimet kuin mitä kaunis ympäristö voi saada aikaan.

— Olenpa näyttävä, hän itseksien tokasi heristäen nyrkkiin puristettua oikeaa kättänsä pilviä kohti, että Pohjolan-mies voi tehdä mitä tahtoo, vaikkapa kaikki Saksan ritarit ja aatelismiehet sitä vastustaisivat.

Ja vahingonilon kuvautuessa hänen kasvoilleen hän jälleen palasi huoneeseen, jonka hän juurikään oli jättänyt. Sulkiessaan kiertoportaille vievää ovea, hän samassa näki vastakkaisesta ovesta astuvan huoneeseen noin 12-vuotiaan nuorukaisen, joka oli vaaleakutrinen ja kaunis kuin kevät, sinisilmäinen ja ruusuposkinen. Hän tuli kiireesti Sverkerin luo, joka oli istunut, hypähti tämän polvelle, kietoi käsivartensa tämän kaulaan ja virkkoi:

— Isä, taasenko lähdet ulos tuon vihaisen meren aalloille?

— Kuka sinulle on sen sanonut, poikani?

— Sitä ei kukaan ole tehnyt, mutta väkesi tuolla alhaalla puhelivat kiukkuisia sanoja sinusta ja kosintoretkestäsi ja tuosta saksalaisesta joukkueesta, ja minä käsitin että sinulla taaskin on pitkä matka edessäsi, kuten niin usein ennenkin.

— Niin, Edvin, sinä olet liian kauvan ollut äidin hoitoa vailia ja tätä tahdon sinulle hankkia. Muistathan vielä oman äitisi, minun rakkaan Margitini. Muistathan vielä miten hellästi hän sinua piti sylissään pitkinä talvi-iltoina ja kertoi sinulle esi-isien reippaista urotöistä, Pohjolan uskollisuudesta. Etkö vielä kerran tahtois olla onnellinen kuten silloin, sillä näen, ettet enää sitä ole, senjälkeen kun hän on poissa?

— Isä, en ole kiittämätön kaikesta hyvästä mitä hän minulle osotti, mutta olisin paljon onnellisempi, jos enemmän olisit minun seurassani ja unhoittaisit kaikki tuolla kaukana olevat.

Hän sysäsi tylästi pojan sylistään.

— Tuon sinä olet kuullut joltakin toiselta.

Poika aikoi itku kurkussa rientää ulos. Sverker kuitenkin yllätti hänet ja tarttui häntä käsivarteen.

— Pysy alallasi ja sano minulle suoraan, kuka on sinuun pannut moisia mietteitä.

— Niin on Halfdan minulle sanonut.

Synkkä pilvi vilahdi Sverkerin otsalle, mutta hän ei puhunut mitään. Sitten hän uudelleen otti pojan polvilleen ja virkkoi:

— Olet kenties oikeassa. En ole kovin usein seurustellut kanssasi. Mutta tiedäthän että huolenpitoni sinusta on ollut ja on mitä hellin. Kerran kun tulet suureksi, olet kokeva, että miehellä on muutakin tehtävää kuin pakista lasten kanssa. Mene nyt levolle, sillä yö on pitkälle kulunut, ja ole vakuutettu siitä, että isäsi ajattelee sinusta hyvää ja alati on edistävä todellista onneasi.

Hän nosti poikasen varovasti lattialle ja saattoi hänet ovelle. Kun he erosivat toisistaan, poika katsahti rukoilevasti isäänsä ja sanoi:

— Hyvää yötä ja onnellista matkaa. Äitiäni et sinä kuitenkaan ikinä ole voiva korvata vieraalla naisella.

* * * * *

Saksalaisen kauppalaiva "Sturm'in" kannelle oli tänä iltana kokoontunut iloinen seurue. Viini valui virttoinaan, puheet ja nauru raikuivat kauvas.

Hyvin arvoisa laivuri Ulfried Vogel seiso i parhailiaan kääntyneenä vieraaseensa, Porvoon linnapäällikkö Sverkeriin Suomesta ja puheli tälle sanoja, jotka tätä nähtävästi miellyttivät. Hän lupasi, että ennenkuin kevätaurinko olisi sulattanut kinokset, hän laskisi maihin Porvoonjoen suulla tuoden muassaan aluksessaan Sverkerin lemmityn, vaikkapa tytön isän viha purkautuisikin hänen ja hänen miestensä päälle tuntuvampana kuin tähän saakka oli tapahtunut. Hän ei, jos siksi tuli, pelännyt näitten ritarien viekkautta ja juonia, niitä hän jo oli saanut tarpeeksi kokea, ja Kettelriedin vihanpurkaus haihtui nimettömiin, kun hän vain otti katsoakseen miestä suoraan silmiin. Hän kehoitti miehiään kohottamaan maljansa rakkaiden pohjoismaisten vieraidensa kunniaksi, joilta sekä hän että hänen väkensä olivat kaikkea hyvää saaneet nauttia, ja Sverker käski myös väkensä yhtyä tähän maljaan arvossapidetyn Hansan uskollisten ja urhoollisten miesten kunniaksi.

Esitettyyn maljaan yhtyivät sekä ruotsalaiset että saksalaiset äänekkäällä riemulla. Yksi kummaltakin puolelta: nimittäin Halfdan ja nuori kauppias Fuchs, eivät kuitenkaan kohottaneet lasejaan, vaan nakkasivat ne päinvastoin laivanpartaan yli mereen; isäntä ja hänen ylhäinen vieraansa saivat heiltä myös varsin vähän ystävällisiä silmäyksiä.

II.

Kova ottelu oli "Sturm'in" kestettävä Itämeren aaltojen parissa, jolloin se kuitenkin tehden nimelleen kunniaa osottautui menestyksellä voivansa vastustaa niiden raivoa. Se ei sitäpaitsi ensi kertaa kyntänyt näitä vesiä jo harmaapäiseksi käyneen päällikkönsä Ulfried Vogelín ohjaamana, jonka tuttavuuden jo olemme tehneet. Tänäpäni hän kuitenkin vakavampana kuin tavallisesti seisoi paikallaan, josta hän ei ollut hievahtanut siitä lähtien, kun alus Saksan rannikolta lähti ulos aavalle ulapalle.

Näytti siltä kuin olisivat luonnonvoimat tehneet liiton tuhotakseen tällä erää todenteolla hänet ja hänen laivansa, nyt, kun hänellä vielä oli laivassaan kallein lasti, minkä hän koskaan oli kuljettanut Pohjolaan: päällikkö Sverkerin ryöstetty lemmitty, ja sen ohessa runsas varasto viinejä, suolaa, kudoksia y.m. Hän alkoi jo hieman epäillä, että se oli kohtalon rangaistus, joka nyt häntä odotti sen johdosta, että oli menetellyt epärehellisesti ja ryöstänyt lapsen vanhempien syylistä, vienyt Kettelriedin linnasta auringon. Mutta hän oli vannonut pitävänsä sanansa eikä hän tahtonut rikkoa lupaustaan; kernaammin tällöin mennä upoksiin miehineen päivineen.

Tyttö ei Sverkeriä lempinyt, sanottiin. No niin, mitäpä sillä oli väliä. Rakkaus kyllä tulisi vuosien vieressä. Tyttöhan oli vielä liian vähän nähnyt häntä voidakseen häneen mieltä. Kunhan osottaa hieman lempeyttä ja joskus antaa siellä täällä myöden, niin naisen mieli kyllä pehmenee, sen hän itse oli saanut kokea, ja sitten seuraavat hellät tunteet aivan itsestään.

Näistä mietteistään hänet pian herätti omituinen vinkuva ääni, joka sekaantui myrskyn ulvontaan. Levottomana hän kiiruhti keulan puolelle, mutta jo keskikannella tähyistäjä peljästyneen näköisenä riensi häntä vastaan.

— Musta pilviseinä nousee tuolla ylös merestä. Ennen pitkää yllättää meidät lumimyrsky, ilmoitti tähyistäjä ja lisäsi: Kirous on päällämme ja on avosylin meidät nielevä. Näiden talvisten matkojen olisi jo pitänyt meitä kylliksi varoittaa; mutta kuitenkin sinä, Vogel, vielä kerran tahdoit koota tulisia hiiliä harmaan pääsi päälle, syystä että olet saattanut meidät kaikki surman suuhun.

— Pidä suusi, Fuchs, ja mene paikallesi; minä täällä olen herra ja käskijä. Jos sanankaan uhmaillet minun käskyjäni vastaan, heitätän sinut mereen muitta mutkitta.

— Menen kyllä toimeeni. Mutta sinun edesvastuusi ei siitä syystä ole pienempi. Ajattele häntä tuolla alhaalla kajuutassa! Tämä voi olla hänen viimeinen elonpäivänsä.

— Sanoitpa jotakin, Fuchs. Tyttö voi yksinäisyydessään tarvita lohdutusta. Mene alas ja vaali häntä hellästi pahimman myrskyn aikana ja tule sitten minulle ilmoittamaan, miten hän mukautuu uuteen kohtaloonsa. — Sinä, Kerner, huusi hän nyt kaikuvalla äänellä, saat asettua Fuchs'in paikalle, ja kaikki miehet, kannelle, valmiina noudattamaan käskyjäni, tässä syntyy kohta ottelu elämästä ja kuolemasta.

Fuchsille ei käskyä ollut tarvis toistaa. Nopeammin kuin toiset tottelivat saamiaan ohjeita, hän jo oli kajuutassa Kettelriedin tyttären, hempeän Klotilden luona.

— Vihdoinkin saan tilaisuuden kahden kesken puhua kanssasi, hän virkkoi astuessaan neitsyen kammioon eli oikeammin vankikoppiin, sillä kajuutan sisustus oli kaikkea muuta kuin sopiva ritarintyttären olosijaksi.

Tyttö käännähti nopeasti ympäri vuoteellaan, jossa oli levännyt kasvot seinään päin käännettyinä.

— Sinäkö se olet, Henrik? Etkö ilmaise itseäsi ja joudu vaaraan, kun tulet tänne minun luokseni?

— En, rakkaani. Tulen luoksesi itse Vogelín käskystä. Hän tahtoo hoitaa aarrettaan, ja nyt kun ankara lumimyrsky meitä uhkaa, käski hän minun tulla sinua vaalimaan — mitä käskyä, kuten voinet arvata, ilolla noudatin.

Hän istui pian Klotilde sylissänsä ja suutelo toisensa perään paloi heidän huulillaan.

— Ja sinä aijot paeta tuonne kylmään maahan kaukana Pohjolassa, asuttua noiden villien ihmisten pariin — minun tähteni?

— Niin, armaani, tahdon suojella sinua haukan kynsiltä. Ne eivät saa kovinkaan syvälle tunkeutua sinun valkoiseen, hienoon hipiääsi. Ja joka päivä tapaamme toisemme ja neuvottelemme, kunnes vihdoin koittaa päivä, jolloin saan omanani puristaa sinut sydäntäni vastaan. Tiedäthän että olen onnistunut saamaan uskollisen liittolaisen aikeissani Halfdanista, Sverkerin linnavoudista.

— Ja jos aikeesi raukeavat tyhjiin?

— Silloin tahdomme kuolla yhdessä. Tiedä etten tahdo elää sen päivän yli, jona sinä lahjoitat Sverkerille kätesi ja sydämesi.

— En ikinä ole lempivä häntä, senhän jo tiedät, Henrik!

— Mutta jos hän pakoittaa sinua, tahi houkutuksilla ja hyväilyillä — —

— Elä lausu moisia sanoja, minä en myy itseäni, kuten sinä ja seuralaisesi kauppaavat tavaroitaan muutamista vaivaisista oravannahoista. Tavaraa ja kultaa oli minulla kotonani yltäkyllin. Mutta tekivätkö no minut onnelliseksi? Eivät! Luuletko niinmuodoin, että moisilla keinoilla voisi valaista synkkää kotitaloa, joka minua siellä odottaa!

Tyttö vetäytyi lähemmäksi lemmittyään, ikäänkin täten etsien suojaa kauheita ilmiöitä vastaan, joita mielikuvitus loi hänen eteensä. Mutta suojaa hän tarvitsi muutoinkin, sillä samassa tunsivat he ankanan tärähdyksen, kuten olisi alus nakkautunut jollekin karille. Se natisi kaikissa liitteissään ja laivan heilahdukset kävivät niin ankariksi, että heidän täytyi lujasti tarttua lähinnä olevaan kiinteään esineeseen, jotta eivät sinkoutuisi seinältä toiselle. Hetkisen kuluttua tuli kuitenkin tyven, mutta voitiin nähdä miten "Sturm" keikkui paikallaan pääsemättä rahtuakaan eteenpäin.

— Nyt vaara on ohitse, virkkoi Henrik Fuchs iloisin katsein. Nyt voin jälleen mennä kannelle ja jättää sinut unelmiesi valtaan. Hyvästi, Klotilde! Rohkeutta! Me emme voi toisiamme unhoittaa.

— Ei, sitä emme voi! tyttö vastasi ja kietoi kauniit, valkoiset käsivartensa rakastajansa kaulaan. — Sitten Fuchs riensi takaisin kannelle.

Meri oli taasen entisen näköinen. Aallokko oli tosin ankara ja myrskyä jatkui yhä, mutta ilma oli selvinnyt ja pullistuneet purjeet kuljettivat alusta hyvää vauhtia matkan päämäärää kohti.

Vogel tuli synkän näköisenä Fuchsia vastaan. Hänen katseissaan voi lukea hieman epäluuloa.

— Oletko rauhoittanut häntä?

— Hän ei sano pelkäävänsä myrskyä. Ennenkin on hän isänsä seurassa saanut kokea lumimyrskyjä Itämerellä, hän minulle kertoi.

— Hyvä! Voit niin ollen jälleen mennä entiselle paikallesi. Luulenpa muutoin, että piakkoin saamme maata näkyviin, virkkoi Vogel heidän astuessaan keulaan päin. — Voitko nähdä tuota tummaa juovaa etäällä? Ne ovat ulkokarit, saariston ulkopuolella.

Fuchs seisoi hetkisen koettaen teroittaa näköään. Sitten hän lausui:

— Tuo musta pilkku pakenee edellämme, se ei siis voi olla kallio. Pidän sitä ennemmin aluksena, joka pyrkii samaan satamaan kuin mekin. Maltahan, nyt voin selvästi nähdä, ettei siinä ole yksi vaan useampia laivoja. Mitähän ne mahtavat olla?

— Arvoitus kyllä aikoinaan tulee selville. Kenties joku meikäläisistä, tahi sotaretkellä olevia norjalaisia. Ystäviä kaikitenkin, minä toivon. Jollei niin olisi, täytyy meidän panna kova kovaa vastaan.

Näin sanoen hän jätti Fuchsia ja palasi paikalleen "Sturmin" peräkannelle.

III.

Sverker nousi vuoteeltaan väsyneenä levottoman yön jälkeen, nähtyään kirjavia unia. Jätettyään

makuukammionsa hän käski kutsua luoksensa tähystäjän, joka myös hetikohta saapui.

— Mitä on sinulla kerrottavaa? hän kysyi tältä.

— Niin, herra, sota ja verileikki on varmaan syttyvä näillä seuduilla. Aamun sarastaessa näimme laivaston täysin purjein kiitävän ulapalla ohitsemme. Se on nyt ankkuroinut Porvoonjoen suulle.

— Laivasto, sanot, näitkö mitään muuta?

— Kyllä, herra, kullatuista keuloista voin päättää, että alukset ovat tulleet lännestä päin.

— Hyvä, virkkoi Sverker. Viesteistäsi näen, että kuninkaani Erikin kiertokäskyllä on ollut toivottu vaikutus ja että nyt vihdoinkin saamme Ruotsin valtakunnasta kauvan toivomaamme avustusta pakanallisten naapuriemme ja vihollistemme alituisten juonien kukistamiseksi. Mutta kuulehan, etkö nähnyt mitään muuta?

— En, herra.

— No niin, palaa paikallesi ja ole valmis kertomaan minulle uusia tietoja, kun sinua kutsun.

Tähystäjä kumarsi ja poistui. Sverker istui tuokion mietteisiin vaipuneena, sitten hän kääntyi ovella seisovaan palvelijaan.

— Bengt, käske voutini Halfdan tänne, tahdonpa hieman neuvotella hänen kanssaan.

Ennenkuin vouti oli saapunut, tähystäjä palasi hengästyneenä Sverkerin luo.

— Herra, suvaitkaa antaa anteeksi rohkeuteni, mutta pidin velvollisuutenani viipymättä saattaa tietoonne, että yksinäinen alus vastikään ankkuroi joen suuhun, lähelle meikäläisten laivoja. Hansan lipusta voin päättää sen olevan "Sturmin", jonka tuloa olette odottanut, herra.

— Hyvä, huudahti Sverker ja pitkitti: olen tyytyväinen valppauteesi.

Samassa astui huoneeseen Halfdan, muodoltaan synkempänä kuin tavallisesti.

— Onko väkeni taistelukuntoista, jos niiksi tulisi? Sverker kysyi.

— Minun tietääkseni se alati on valmiina sinua palvelemaan, vouti hieman äreästi vastasi.

— Tiedän sen ja toivon, että myöskin sinä yhä edeskinpäin olet palveleva minua vilpittömästi kuten kunnan miehen tulee. Mutta siitä en nyt tahdo kanssasi puhua. Tiedäthän, että minun ja meidän kaikkien herra ja kuningas Erik XI nyt aikoo asevoimalla pakottaa niskottelevat hämäläiset luopumaan vehkeilyistään, hylkäämään pakanallisen uskonsa ja kääntymään pyhään kristinoppiin ja että hän on lähettänyt tänne valtavan laivaston, jonka ylipäällikkö on hänen lankonsa Birger Jarl, sekä että laivasto jo on saapunut ja lepää ankkurissa joen suussa. Meidän velvollisuutemme on auttaa näitä jaloja uskonveljiämme taistelun hetkellä, mutta tätä varten tulee meidän olla täysin asekuntoisia, ja senvuoksi kysyn sinulta nyt missä kunnossa väkeni on.

— Herra, toisin sanoen tarkoitat siis, että meidän vitkastelematta on liittyminen hänen korkeutensa Birger Jarlin sotajoukkoon?

— Olet käsittänyt minua oikein, ja minä vaadin, että käskyni hetikohta pannaan täytäntöön. Aijon itsekin ottaa osaa retkeen.

— Mielinpä kysyä jotakin, herra. Ken on pitävä huolta siitä, minkä Ulfried Vogelín laiva vastikään on tuonut mukanaan, sillä arvaan, että lasti on kallis?

— Mistä tiedät sen jo saapuneen?

— Kuulin sen keskustelustasi Klas-tähystäjän kanssa.

— Siitä seikasta olen itse pitävä huolta. Sinun tehtävänäsi, Halfdan, on vain väkeni keralla urheasti seistä taistelun hyörinässä.

He menivät kumpikin taholleen.

* * * * *

Aikaiseen laskeva marraskuun-aurinko, jonka oli onnistunut hetkiseksi hälventää sen kasvoja peittävä pilvivaippa, hyväili valollaan Porvoonjoen suussa sijaitsevaa kenttää, jossa äsken juuri oli kamppailtu tulinen taistelu.

Sen säteet löivät leikkiä kypäreillä ja haarniskoilla, surullisina ne heijastuivat ruotsalaisten verillä tahrattuihin miekkoihin, samalla lähettäen viimeisen viestin elämästä Ruotsin ritareille, jotka hämäläisten nuolien lävistäminä rivittäin peittivät taistelutantereen ja pakanoille, jotka silvottuine ruumiineen lepäsivät kentällä. Ne muodostivat myös ikäänkuin pyhimys-sädekehän molempien päivän sankarien, Birger Jarlin ja Sverkerin ympärille, heidän seistessään erään ruotsalaisen laivan kannella ja rehellisellä kädenlyönnillä vahvistaessaan lupauksen miehekkäästi auttaa toisiaan jatkuvassa taistelussa pakanoita vastaan, jonka tarkoituksena oli toteuttaa Folkungasuvun ylevä aate: puhdistaa pohjoismaat pakanallisesta pimeydestä ja raivata tietä valolle pimeimpäänkin sopukkaan.

— Minulla on kuninkaani ja lankoni käsky tunkeutua heidän tyyssijojensa keskusta ja rakentaa sinne linna, joka alati on muistuttava heitä siitä, että järjestetyt yhteiskuntaolot ja vakaalla perusteella lepäävä uskonto ovat voimakkaammat kuin epäuskon ja pahuuden valloilleen päässeet voimat. Ennenkuin tämä linnoitus, tämä Hämeenlinna, kohottaikse tornejaan pilviä kohti, joista kaikki valo tulee, en aijo levätä enkä palata kotiini. Sinulle, Sverker, jätän suojaksi ja turvaksi neljäsataa parasta miestäni. He ovat aivan varmaan yhdessä sinun urhean väkesi kanssa kykenevät ylläpitämään järjestystä koko tällä laajalla alueella.

Niin kuuluivat jaarlin sanat ja Sverker otti mielihyvällä vastaan tarjotun avun.

* * * * *

Porvoonlinnan ritarisaliin on kokoontunut kolme henkilöä. Suuressa uunissa roihuaa hauska takkavalkea, joka luo himmeän hohteen karkeasti veistetyille seinille, katon poikkihirsille ja runsaalle kokoelmalle sosisopia, kypäreitä ja kalpoja, jotka ovat salin huomattavin koriste.

Sverker siirtää jakkaransa lähemmäksi liettä, tarttuu täysinäiseen simasarveen, vie sen reunan huulilleen ja ojentaa sitten sarven Ulfried Vogelille.

— Juo, ystäväni, juo pohjanmiesten tarmoa luihisi ja ytimiisi, sekä kiitos sinulle tunnokkaasta palveluksestasi, hän viikkaa ja pitkittää sitten: Sinä ja väkesi ette ainoastaan ole tehneet minulle palvelusta, jota en ikinä ole unhoittava, te olette myös, kuten tulee miesten, joilla on sydän oikealla paikallaan, avustaneet kuningastani ja isänmaatani saavuttamaan tarkoitusperiä, jotka ovat ylevämmät kuin tavalliset ihmissydämen oikkujen aiheuttamat. Kiitos teille siitä! Ojenna sarvi Halfdan-voudille; myöskin hän on tehnyt velvollisuutensa.

— Herra, puuttui Halfdan puheesen tarttuen simasarveen, tämä on ensimmäinen hyväksymisen sana, jonka pitkiin aikoihin olen kuullut huuliltasi, ja tiedät, että olen sinulle kiitollinen siitä. Mutta vielä enemmän olisin sinulle kiitollinen, jollet kokonaan unhoittaisi häntä, joka nyt yksinään ikävissään istuu neitsytkamarissa, ja joka vastikään päättyneessä verisessä taistelussa on saanut aikaan suurempia urostöitä kuin me miehet, joita ohjaa vain saalinhimoiset vietit. Näithän miten hän keskellä taistelun pyörteitä avusti ja lohdutti haavoitettuja ja kuolevia. Herra, tiedätkö minkä arvoinen se nainen on, joka miesten hurjimmisakin otteluissa on kyliksi rohkea vaaroista huolimatta antamaan apuaan kärsiville.

— Halfdan, minä käsitan tarkoituksesi. Olet kauvan kantanut vihan kaunaa minua kohtaan. Mitä sinulla oikeastaan on mielessä?

— Sinä et viihdy naisten parissa, herra, paitse kenties kun tunteidesi valtaamana joskus vähäksi aikaa jätät simasarven tahi urheat työt sikseen.

— Ja tätä rohkenet sinä sanoa minulle!

— Rohkenen vielä enemmänkin, jos haluat kuulla, herra.

— Vaiti, kavaltaja! Käsitan nyt selvästi mitä tarkoitat. Vaiti, sanon sinulle, muutoin tiedät että käteni saattaa raskaasti kohdata päätäsi.

— Herra, luuletko sillä, voittavasi jotakin? Et; on kyllä olemassa pahempia kateuden voimia kuin minä, jotka sinua väjyvät.

— Mitä tarkoitat? Sverker kiivastuneena tokasi.

— Muistatko jaloa puolisoasi, herra?

— Margitiako!

— Niin, Margitia. Hänen tomunsa huutaa kostoa, ja toinen kostaja on jonakin päivänä vielä astuva eteesi.

— Edvin! Nyt ymmärrän. Sinä ja hän olette tehneet salaliiton minua vastaan. Mutta malttakaahan, te

ette ole minua kukistava. Ja sinä, Ulfrid Vogel, elä kallista korvaasi kuulemaan tuon katalan voudin juonia. Hän tahtoo vahingoittaa minua syystä, etten ole antanut hänen ominpäin täällä hallita. Sinä, Vogel, olet luottanut minuun ja tehnyt minulle palveluksia, joita en koskaan ole unhoittava; kiitän sinua niistä ja vakuutan, että milloin tahansa saavut näille maille, olet aina oleva tervetullut vieras luonani.

— Ja nyt — olet oikeassa, tyttö on yksinään neitsyt kamarissa — tahdon mennä hänen luokseen ja näyttää hänelle, että se on sydämeni, joka on tahtonut riistää hänet pois niistä oloista, jotka kenties vielä ovat hänelle rakkaammat kuin Pohjolan lumi ja pohjoismaalaisen lempi.

IV.

Sverker antoi hetkiseksi kaikkien painostavien mietteiden hälvetä. Hän tunsu itsensä tällä haavaa niin pirteäksi ja kevyeksi sydämeltään, mitä hän viime aikoina vain aniharvoin oli ollut. Kenties oli simasarven uuttera kulku miehestä mieheen äsken ritarisalisissa puolestaan sekin saanut nuo synkät mietteet poistetuiksi.

Nopein askelin hän kiiruhti kammioon, jonne oli kätkenyt ryöstetyn aarteensa. Hän tapasi tytön istuvana huoneen akkunan luona, josta hän antoi katseensa liidellä ulos ja seurata ilmiöitä Linnan lähitienoilla.

Hänen huoneesen astuessaan tyttö kuitenkin nopeasti kääntäikse katsomaan kuka häntä häiritäi vankikammiossaan; se oli hetken työ, mutta Sverker kuitenkin ennätti nähdä, että tyttö oli itkenyt.

— Kas niin, jalo neitsyni, hän reippaasti virkkoi, kohota pääsi pystyyn, ja unhoita kaikki katkerat unelmat! Et ole joutunut kotkanpesään, vaikka olen vastoin tahtoasi antanut tuoda sinut tänne vieraasen maahan. Ja tiedätkö, Klotilde, miksi niin sinua ikävöin, miksi tein niin suuria uhrauksia saadakseni sinut omakseni? Senvuoksi että sydämeni, ensi hetkestä saakka kuin sinut näin, on ikävöinyt saada sykkiä sinun sydämesi lähellä. Tiedäppä, Klodilde, että pohjoismaalaisen rakkaus ja pohjoismaalaisen uskollisuus ovat pyhiä ja pidetään suuressa arvossa, ne eivät voi pettää, eikä niitä voida kuolettaa.

Tyttö käänti hitaasti puhujaan päin, nousi istuimeltaan ja tarttui ikäänkuin tukea etsien vieressään olevaan pöytään, kuten saisi hän siitä rohkeutta vastatakseen.

— Pällikkö! En kaipaa rakkauttasi, sillä lempeä ja kaikkea muuta hyvää olen yltäkyllin saanut nauttia kotonani etelässä. Teidän pohjoismainen uskollisuutenne voi tosin olla suuri, en tahdo siitä puhua, kun niin vähän sitä tunnen; mutta meillä pidetään naisenryöstöä suurimpana häpeänä, joka miehen osaksi saattaa tulla.

— Klotilde, sinun kovat sanasi eivät minua loukkaa, sillä voinhan arvata, että ne ovat koti-ikävän ja eronhetken katkeruuden synnyttämiä, ne eivät minua loukkaa, koska tiedän, että on koittava päivä, jolloin sydämesi kylmyys on muuttuva lämmöksi ja hempeydeksi, kuten talvinen kinos täällä Pohjolassa helposti sulaa kevät-auriongön lämmittävistä ja eloatuottavista säteistä. Ja samatenkuin luonto tällöin niin ihanana ja jääkahleistaan vapautettuna herää kesän riemuisaan eloon, niin sinäkin vielä kerran, kun olet oppinut minua oikein rakastamaan, olet heräävä näkemään että aikomukseni ovat olleet mitä puhtaimmat ja että olen tahtonut sinulle kaikkea muuta kuin pahaa. Että olen valinnut tämän keinon saadakseni omata sinut, sitä ei sinun tule moittia. Sydän ei keinoja valitse, kun se tahtoo äänensä kuuluville, samatenkuin luontokaan vapautensa puolesta kamppaillessaan ei hylkää mitään keinoa, jolla voi saavuttaa tarkoituksensa. Koska olet nähnyt myrskyn säästävän hentoa kukkaista tahi talvipakkasen säälivän metsän koitoja lintuja, jotka ovat jääneet jällelle muista lämpimille maille paenneista tovereistaan? Sinä et varmaankaan ole minua kauvemmin tuomitseva, kun tiedät, ettei minulla ole ollut muuta keinoa saadakseni sinut omakseni.

— Pällikkö, minä en ikinä ole sinua lempivä, olkoon aikeesi miten ylevät tahansa. Minun rakkauteni on juurtunut tuonne kotimaani maaperään ja se ei ikinä enää ole versova eloon, jollen saa onnellisena kuin muinoin astella sen polkuja. Mutta tahdonpa kysyä jotakin, koska näyttää olevan sovelias hetki päästä selville toistemme ajatuksista: Mitä sinä minusta tahdot?

— Tahdon sulkea sinut syliini puolisonani, tahdon vaalia sinua kotini kalleimpana aarteena, samoinkuin muinoin vaalein *häntä*, Margitia, autuaasti kuolon uneen vaipunutta Margitiani. Tahdon sinusta saada äidin Edvinilleni, joka niin kauvan on kaivannut äidin hellää hoitoa.

— Siinäkö kaikki? Ja sinä luulet todellakin, että minä muutamien kauniiden sanojen ja lupauksen vuoksi ottaisinkin vaivakseni kaiken tämän ja unhoittaisin täydellisesti kaikki mikä sitoo minut kotiini tuolla etelässä; sitoo minua siihen, mikä minulle tähän saakka on ollut pyhintä ja kalleinta maailmassa. Ei, päällikkö, niin helposti ei saksalaisen ritarin tytärtä voida ostaa, niin helposti ei naista saada unhoittamaan entisyyttä. Tosin voit väkivallalla pakoittaa ja pitää minut vankinasi täällä, sillä väkivaltaa vastaan on käsivarteni liian heikko; mutta rakkauttani et voi sitoa kahleisiin, siitä määrään minä yksin, ja kuten jo sanoin, on se jo lujasti juurtunut kotoisaan maaperään.

Sverker, joka intohimonsa valtaamana ja tuntien valtansa jo oli aikonut tyyntä neidon ylikuuhuvaa vihanpurkausta, suutelolla ja syleilyllä, huomasi nyt joutuneensa alakynteen väittelyssä ja seisoi epäroiden paikallaan ja hänen katseensa hapuili avuttomana sinne tänne. Vihdoin hän otti muutamia askeleita ovelle päin ja laskien oikean kätensä ovenriipaan lausui:

— Tuntemme nyt toistemme mielenlaadun; on hyvä, että ensi myrsky on ohitse. Toivokaamme että jo seuraava päivä on koittava valoisana ja rauhallisena, kuten aina on laita myrskyn ja pimeyden jälkeen.

Hän antoi neidolle lämpimän katseen, johonka tämä vain hyvin välinpitämättömästi vastasi ja jätti sitten tytön jälleen yksikseen ajatuksineen ja mietteineen.

V.

— Oletpa utttera työssä, näen mä, virkkoi Poutu, muuan hämäläisten päälliköistä Fuchsille, joka metsän pimeimpään sopukkaan kyhätysssä peräti yksinkertaisessa pajapahasessa taoskeli ja teroitti nuolenkärkeä, jolla hän aikoi surmata kilpailijansa Sverker-päällikön.

— Se onkin hetikohta valmis ja minä vakuutan, että se on tekevä tehtävänsä. Näin sanoen Fuchs tarttui nuolen varteen ja sinkosi sen läheistä puuta kohti. Vinkuen nuoli halkaisi ilmaa ja uppoutui syvälle puun runkoon. — Luulenpa, että se kelpaa, vai mitä arvelet? hän kysyi ällistyneeltä hämäläiseltä.

— Sinä olet jo ennemmin harjoittanut aseepän ammattia ja kykenet kilpailemaan parasten miestemme kanssa.

— Erehdytpä, ystäväni. Mutta hyvän asian puolesta taistellessa kaikki esteet suistuvat maahan, ymmärrätkö? Vielä muuan seikka, Poutu. Saxbyssä luullakseni parhaillaan juodaan ja mässätään. Arvelen, ettei olisi haitaksi aikeillemme, jos liittyisimme joukkueeseen. Juopuneen miehen suusta näet voi aina saada kuulla jotakin uutta. Mutta kuulehan, olin peräti unhoittaa, oletko nähnyt linnavouti Halfdania?

— En.

— Mutta minä olen hieman puhellut hänen kanssaan. Hän on sitä mieltä, että aikeemme nyt ovat onnistuvat, sillä Sverker on niin täydellisesti rakkaushurmeensa vallassa, ettei hän muista mitään muuta. Kuulin myös, ettei tyttö vielä ole antanut vähääkään lähennellä itseään.

— Tao siis raudan kuumana ollessa.

— Niin olen tehnyt ja olen vastakin tekevä, siitä voit olla huoletta. Mutta käykäämme nyt toisten luokse.

He vaelsivat eteenpäin pensasten ja risukkojen välitse; ensi lumi oli luonut hienon peitteen maahan. Pian he seisovivat pitkän synkän rakennuksen edustalla, joka oli täydellisesti pimeä, mutta josta kuitenkin kuului epäselvä puheen hörinä. He astuivat sisään rakennuksen päätyseinällä olevasta matalasta ovesta.

Kirjava taulu tarjoutui heidän eteensä. Valtavan tukkinuotion ääressä istui joukko miehiä ja naisia, saksalaisia ja hämäläisiä veljellisessä sovussa. Viini valui virtoinaan, kiroukset, leikkipuheet, hellät kuiskaukset, ja lemmentalot sekä runsaiden voittosaalien lupaukset olivat tämän yötisen seurueen keskusteluaiheina.

Molempien miesten astuessa huoneeseen syntyi hetken äänettä ja useita käsiä ojennettiin heitä kohti ikäänkuin kutsuen heitä ottamaan osaa iloiseen juominkeihin. Mutta he eivät olleet huomaavinaan näitä hyvänthahtoisia kehoituksia, vaan istuutuivat sen sijaan kahden kesken yksinäiseen soppeen, jonka

noesta mustuneet seinät tekivät vallitsevan pimeyden vielä syvemmäksi.

— Ystäväni, Fuchs kuiskaten virkkoi Poutulle. Kohta olet näkevä miten valhe ja petos viettelevät ihmisen ansaan, jollei hän osaa varoa niiden mairittelevaa imartelua. Nämät minun maamieheni ovat oikeita mestareja pyytämään toisia verkkoonsa.

He lupaavat paljon, mutta eivät täytä mitään. Kuulethan miten he vannovat uskollisuusvaloja teidän naisillenne luvaten ensi kevännä, kun meri on vapautunut jääkahleistaan, palata tänne takaisin heitä noutamaan vaimoikseen rikkauteen ja onneen. Ja naiset kuuntelevat halukkaasti heidän kauniita lupauksiaan. Mutta tiedätkö, Poutu, he eivät koskaan ole pitävä sanaansa. Ainoastaan keinotellakseen itselleen teidän omaisuutenne ja tavaranne he koettavat nyt saada naiset puolelleen. Olet vielä kerran näkevä, että olen puhunut totta.

— Jos niin on laita, vastasi Poutu, niin on meillä silloin kaksinkertainen aihe tarttua aseisiin kavaltajia vastaan, sekä maamiehiäsi, että heidän ystävänsä, päällikkö Sverkeriä vastaan. Niinkö tuo oppi, jota he miekoin tahtovat meille tyrkyttää, on heitä opettanut menettelemään lähimäisiään kohtaan? Silloinhan meillä on täysi oikeus hyljätä mokoma uskonto, se ei suinkaan ole parempi sitä, jonka puolesta olemme vannoneet taistelevamme viimeiseen hengenvetoon ja viimeiseen mieheen saakka, jos niin on tarvis.

Poutu tämän lausuttuaan nousi istuimeltaan ja jätti huoneen. Ennen pitkää myöskin Fuchs seurasi häntä ja palasi työhönsä salaiseen piilopaikkaan metsässä.

VI.

On synkkä joulukuun yö; kauhea lumimyrsky raivoaa. Koko seutu on kääritty valkoiseen usvaan ja tuuli ulvoo kamalasti honkien korkeissa latvoissa.

Yksinäinen vaeltaja näkyy korkeiden kinosten läpi vaivoin kaalaavan eteenpäin Linnaa kohti, joka mustan haamun tavoin kuvautuu synkälle yötiselle taivaalle. Nyt hän seisoo vallihaudan luona, joka eroittaa linnan ympäristöstään. Tuuli raastaa hurjasti hänen pukuaan ja saattaa armottomalla syleilyllään hänen jäsenensä värisemään. Mutta hänen ei tarvitse kauvan seistä tässä harkitsemassa miten pääsisi tielleen ilmestyneen esteen ylitse. Linnan muurissa oleva portti avautuu — häntä on nähtävästi odotettu — ja nostosilta lasketaan alas, ilman, että sen ketjujen synnyttämä rätinä myrskyn ulvonnin tukahduttamana herättää kenenkään muun huomiota paitse noiden molempien olentojen, jotka parhaillaan kohtaavat toinen toisensa.

— Halfdan, olet saanut vartoa kauvan, sanoo vasta tullut vieras, mutta en koskaan elämässäni ole moista myrskyä kokenut. Vielä joku tuokio ja olisin hyytynyt jääksi.

— Olen pitänyt huolta siitä, että saat hieman lämmitellä kohmettuneita jäseniäsi, ennenkuin ryhdytään toimeen, Fuchs, virkkoi puhuteltu. — Tule, aika on kallis!

He katosivat puolipimeään käytävään ja poikkesivat siitä vasemmalle olevaan kammioon, huoneeseen, jonka valtavaa holvikattoa peräseinällä sijaitsevassa liedessä palava valkea vain heikosti kykeni valaisemaan.

Tänne he kumpikin istuutuivat; Halfdan otti esille ruukun, ojensi sen öiselle vieraalleen ja virkkoi:

— Juo, ystäväni, parasta viiniä, mitä Sverkerillä on kellarissaan. Toivon, ettei hän itse kauvemmin enää ole juoman tarpeessa — vai miten?

Fuchs otti aimo siemauksen ja ojensi ruukun Halfdanille. Edellinen virkkoi sitten:

— Olet kai tasoittanut tietä minulle, otaksun?

— Siitä voit olla vakuutettu. Tähän aikaan hän jo maannee sikeintä untaan kuten pölkkö, sillä tiedätkö, Fuchs, eilen illalla hän ei viiniä säästellyt.

— Entäs *hän*, Klotilde?

— Niin, hän lienee myös unen helmoissa ja uneksinee suloisesti, että vapautuksen hetki hänelle on lyönyt ja että te molemmat piakkoin olette koettelemusten ja kärsimysten kautta saavuttaneet päämääränne, joka niin kauvan on näyttänyt pimeältä ja epätietoiselta.

— Hyvä on, toveri. Kiitos huolekkaasta vartioimisestasi. Mutta nyt ei ole, kuten äsken sanoit, aikaa vitkastella. Aikeemme voisivat helposti tulla ilmi ennen aikojaan ja seurauksia tästä en rohkene ajatellakaan. Mutta sanohan minulle, Halfdan, miten minun nyt on meneteltävä?

Halfdan nousi istuimeltaan.

— Seuraa minua, minä kyllä sinua johdatan. Kuten voit arvata, tunnen minä hyvästi paikat täällä.

He läksivät liikkeelle. Edellä kävi Halfdan ja Fuchs seurasi häntä kintereillä. Yön pimeydessä he vaelsivat kapeiden mutkikkaiden käytävien, ovien ja kammioiden kautta ja kivipermannoilla syntyi vain heikko kaiku heidän varovaisista, keveistä askeleistaan.

Äkkiä Halfdan pysähtyi ja kuiskasi seuralaiselleen:

— Tuolla, tämän oven takana uinuu hän, jota lemmit. Kuule, hän puhuu unissaan. Kuinka hän ikävöinee että vapauden aurinko koittaisi hänelle ja että hänen sortajansa saisi ansaitun palkkansa.

He pitkittivät kulkuaan vielä tuokion; vihdoinkin Halfdan kuiskasi:

— Tässä on päämäärämme, ole nyt varoillasi ja elä anna intosi viedä sinua turmioon. Minä riennän vipusillalle voidakseni menestyksellä avustaa pakoasi. Toivon että työsi päätettyä voit löytää takaisin samaa tietä kuin olemme tulleet.

Hän katosi ja hänen askeltensa ääni kuoli vähitellen linnan sokkelokäytäviin.

Hans Fuchs viritti joutsensa ja laittoi kuntoon nuolen. Sitten hän varovasti tarttui ovenriipaan ja hiipi huoneeseen.

Kuolon hiljaisuus vallitsi kammiossa. Hän suuntasi joutsen sinnepäin, jossa saamiensa tietojen mukaan tiesi verivihollisensa lepäävän. Vielä sekunti ja nuoli suhahti huoneen poikitse. Ja sen tekemä haava täytyi olla ehdottomasti kuolettava.

Hän hiipi vuoteen ääreen tullakseen vakuutetuksi aseensa tehoisuudesta. Mutta — vuode oli tyhjä! — Nuoli oli vain tunkeutunut syvälle patjoihin.

Nyt oli hyvä neuvo tarpeen. Hän oli joutunut satimeen. Täytyi koettaa pelastua pälkähästä, muuten olisi koko hänen huolella harkittu tuumansa rauennut tyhjiin! Kenties voisi hän sen ennen pitkää panna toimeen ja — onnistua, kuten oli nytkin aikonut.

Hän tempasi irti nuolen, otti joutsensa ja aikoi varovasti hiipiä ulos samaa tietä kuin oli tullutkin. Mutta — ovi oli nyt lukossa. Hän oli teljetty Sverkerin makuukammioon!

Samassa hän näki valoa tuikkivan pienen oven kautta, joka sijaitsi kammion perällä ja samassa tuokiossa Sverker kookkaine vartaloineen seisoi aivan hänen edessään.

— Öinen vieras, näen minä, tokasi Sverker kokoonpurtujen hampaittensa välistä. Jollen erehdy, on edessäni muuan saksalaisista liittolaisistani. Kuulehan, Fuchs, mitä sinulla on kädessäsi? Mitä varten olet jäänyt tänne toveriesi jälkeen? Ja miksi tulet luoksesi keskellä yötä? Kysymykset seurasivat toisiaan nopeasti kuin salamet, samalla kuin Sverkerin viha yhä enemmän alkoi kuohua yli äyräittänsä.

Hans Fuchs ei vastannut sanaakaan, eikä hän myös siirtynyt paikaltaan. Vallitsi hetkisen äänettömyys, jonka kestäessä Sverker katseillaan mitteli vastustajaansa kiireestä kantapäähän. Sitten hän kiivaasti lähestyi tätä ja tarttui niin tarmokkaasti Fuchsin käsivarteeseen, että joutsen nuolineen putosi permannelle.

— Luuletko etten tiedä miksi tänä yönä olet tänne tullut? Olet näytellyt hyvästi osaasi, mutta minä vielä paremmin. Mutta tehdäkseni lopun kaikista salajuonista ja vapauttaakseni sinut kaihostasi, koska et ikinä saa omistaa *häntä*, joka uinuu tuolla toisessa huoneessa, tahdon palkita sinut ansiosi mukaan.

Samassa hän tarttui kilpailijansa kurkkuun ja nakkasi hänet kumoon lattialle, sitten hän tarttui Fuchsin pudottamaan nuoleen ja iski sen syvälle tämän rintaan. Vahingon-ilolla hetkisen kaatunutta katseltuaan, hän tarttui tämän hengettömään ruumiiseen ja heitti sen ulos ovesta. — Nyt olen valmis paluumatkaan, kun tehtäväni on suoritettu, hän itseksensä jupisi. Mutta arvelenpa, että Halfdan seisoo vipusillan luona sinua odottaen ja iloissaan luullen päässensä Linnan herraksi.

Päivän aurinko nousi veripunaisena Sverkerille, mutta veripunaisena se myös nousi Klotildelle, hänelle, joka ei voinut lahjoittaa lempeään tuolle miehelle, joka niin kiihkeästi oli sitä kerjännyt. Ja oliko hänellä edes oikeutta vaatia rakkautta? Koskapa on sorrettu sortajalleen antanut sitä, mikä syntyy ja versoo vain vapaudessa, joka ilman mitään pakkoa lähentää kahta sielua toisiinsa? Oliko hän millään tavoin osottanut että se oli rakkaus, tuo ylevä tunne, joka voi kaikki uhrata, mikä sai hänet siten menettelemään? Eiköhän se päinvastoin ollut halpaa himoa koettaa millä keinoin tahansa saada tahtonsa perille, ja raakojen palkkalaistansa avulla hävittää toisen koko elämän-onnen? Ja nyt hän oli päälle päätteeksi kostonhimosta sammuttanut viimeisen toivon kipinän, joka onnettomalla työllä vielä oli jälellä elämässä. Sverker oli saanut aikaan Klotilden turmion. Hän ei yhtään tullut ajatelleeksi, että hän samalla kertaa valmisti oman perikatonsa.

Tämän Sverkerin makuukammiossa tapahtuneen kohtauksen jälkeen koittavana aamuna siirryimme Klotilden huoneeseen. Mutta nyt hän ei istu yksin ikävissään, hän on viime aikoina saanut ystävän Sverkerin pojasta, nuoresta Edvinistä.

— Tänä yönä on kauheita seikkoja tapahtunut Linnassa, virkkoi tämä. Minun isääni vastaan on tehty murhayritys, mutta hänen onnistui voittaa vastustajansa ja antaa hänelle surmanisku.

— Miksi kerrot minulle moisia uutisia! Klotilde kärsimättömästi huudahti.

— Niin, sillä kuulin. Halfdan voudilta, että isäni surmaama mies oli sinun maamiehiäsi, joku, josta sinä paljon pidät; vaikka tiedänkin, että tuotan sinulle surua kertomalla ystäväsi kuoleman.

— Hans! Tämä ainoa sana pääsi tytön kalpenevilta huulilta, sitten hän vaipui syviin mietteisiin.

Pitkän aikaa vallitsi kuolon hiljaisuus. Sitten astui poika hänen luokseen, kietoi käsivartensa hänen kaulaansa ja kuiskasi.

— Anna minulle anteeksi! En voinut tietää että kertomukseni tekisi sinut niin surulliseksi.

— Sinä et ole tehnyt minulle mitään pahaa, tyttö vastasi lempeästi hyväillen pojan päätä; se oli eräs toinen seikka, joka sai minut unhoittamaan, etten ollut yksin.

— Kenties et pidä siitä, että niin usein tulen luoksesi, Edvin kysyi. Mutta minun mielestäni sinä olet niin yksin. Ja tiedätkö, päivät ovat minustakin niin pitkiä. Eihän minulla ole ketään, joka minua muistaisi.

— Onhan sinulla, lapseni, isäsi. Minulla sitävastoin ei ole ketään.

— Mutta hänhän rakastaa sinua ja on tuonut sinut tänne olemaan minulle äitinä, jotta minulla olisi puhekumppani pitkinä talvi-iltoina. Mutta — en oikein tiedä miten sanoisin. Luulen, ettet pidä siitä, että isäni sinua lempii. Onko se totta? Ja sen ohessa kuulin Halfdanilta, ettet ole onnellinen luonamme, että tahdot takaisin synnyinmaahasi jälleen.

— Lapsi, voit olla oikeassa, mutta kaikkea tuota sinä et käsitä.

— Ei, sitä en käsitä. Mutta minulle tulisi niin ikävä, jos lähtisit pois. Ikävöin niin kovasti äitiäni ja kun sinä tulit tänne luulin, että olisit yhtä hellä kuin hänkin.

— Oliko äitisi alati iloinen ja hellä?

— Oli, tiedätkö, hän oli niin hyvä. Mutta hän itki niin kovasti usein.

— Miksi hän sitten itki? Eikö isäsi hänestä pitänyt?

— Sitä en tiedä sanoa. Olin silloin niin pieni. Mutta sen voi hän itse paremmin kertoa sinulle ja hän voi myös varmaan tehdä sinut niin onnelliseksi, ett'ei sinun ole tarvis ajatella poismatkustamista. Menenkö sanomaan hänelle, että hänen pitää useammin käydä luonasi eikä antaa sinun istua täällä yksinäsi.

— Ei, ei, Edvin, sitä et saa tehdä. — —

Hänen puheensa keskeytyi tässä, sillä samassa astui Sverker huoneeseen. Hänen kasvonsa olivat synkemmät kuin tavallisesti ja ankara mielenliikutus, jonka vallassa hän vielä oli, sai aikaan sen, että hänen käyntinsäkin oli hieman horjuvaa. Sanaa sanomatta hän istuutui lähimmälle tuolille, sitten hän katsahti poikaan ja viittasi vastaiselle ovelle.

Edvin käsitti hänen tarkoituksensa ja poistui huoneesta.

Hitaasti hän nyt kääntyi Klotildeen ja virkkoi matalalla äänellä:

— Arvoitus alkaa läheta ratkaisuaan.

— Mitä sillä tarkoitat, päällikkö? Klotilde kysyi.

— Tarkoitan että vapautuksen hetki sinulle, jalo neito, kohta on lyövä ja että voit jälleen kiinnittää ne siteet, jotka minä mursin.

Kuolonkalpeus nousi Klotilden kasvoille nämät sanat kuullessaan, mutta hän kokosi voimansa, nousi seisomaan ja vastasi:

— Konna, sanoit sen itse, arvoitus alkaa läheta ratkaisuaan; olen nyt päässyt selville siitä, mimmoinen sinä itse asiassa olet. Jo aikaisemmin olin sitä aavistanut, nyt sen tiedän varmasti. Sinä olet toivonut saavuttavasi minun rakkauttani, olet luullut, että minä mukautuisin sinun oikkuihisi. Jospa olisinkin voinut sen tehdä *aikaisemmin*, nyt en sitä enää voi. Ja vielä muuan seikka: Sinun omaatuntoasi, päällikkö, rasittaa jo entisen puolisosi kuolema; lisää siihen vielä uusi väkivallantyo, niin mitta tulee pian täyteen.

Hän vaipui tuolille istumaan ja nyyhkytti äänekkäästi. Hänen voimansa olivat nyt murretut. Mutta tappiossaankin hän oli saanut voiton: hän oli saanut suoraan lausua ajatuksensa, hän oli saanut kostaa sortajalleen tuosta kipeästä sydämenhaavasta, jonka tämä oli hänelle tuottanut surmaamalla hänen lemmittynsä.

VIII.

Sanoma Hans Fuchsin murhasta levisi nopeasti ja pian oli huhu tullut hämäläistenkin kuuluville, joiden kunnioituksen ja luottamuksen tämä oli saavuttanut heihin liittymällä ja heidän parissaan taistelllessaan ruotsalaisten päälliköiden ja maamiehiensä salajuonia vastaan. Ja tämä huhu muuttui pian varmuudeksi, kun sen vahvasti olosuhteisiin niin perehtynyt henkilö, kuin Halfdan, Linnan vouti, joka otettuaan niin tuntuvassa määrin osaa salaliittoon Sverkeriä vastaan, katsoi turvallisuudelleen varmimmaksi joksikin aikaa poistua niin etäälle, etteivät herransa vihanpurkaukset häntä saavuttaisi.

Mutta tähän huhuun liittyi ennen pitkää vielä toinenkin, ja tästä johtui välittömästi ne tapaukset, jotka murtivat mahtavan Sverkerin vallan ja joksikin aikaa taannuttivat valon ja kristinuskon saavuttamat valloitukset, jotka Birger Jarl oli Suomen rannikoilla voittanut. Tämä huhu kertoi miten Sverker kostoksi hyljitystä rakkaudestaan omin käsin oli murhannut Klotilden, tuon kauniin hempeän aatelisneidon, jonka povessa Sverkerin tunteet eivät löytäneet vastakaikua.

* * * * *

Eräänä maaliskuun päivänä samosi hyvästi asetettuja parvia hämäläisten enimmin karaistuja ja taistelukuntoisimpia miehiä Sverkerin lujaa linnaa kohti. Täällä tosin aavistettiin moisia aikeita olevan tekeillä, mutta ei voitu odottaakaan hyökkäystä näin aikaiseen ja senvuoksi tulivat linnan asujamat peräti yllätetyiksi eivätkä olleet valmiit vastarintaan. Hämäläiset senvuoksi onnistuivat täydellisesti aikeissaan, sitäkin paremmin kun heillä oppaanaan ja neuvonantajanaan oli mies, joka tunsikin linnan ja sen lähitienoot niin perinpohjin kuin Halfdan-vouti. Taistelusta sukeutui vain lyhytaikainen ottelu linnan portilla, jossa kamppailussa linnanväen vähälukuisuutensa vuoksi pian täytyi peräytyä.

Linna oli nyt tulvillaan hämäläisiä ja kohta oli Poutu miehineen linnan haltijana; he koteutuivat sinne piankin ja linnan runsaat muonavarat olivat heille tervetullut saalis.

Sverkerin verityöt olivat tulleet kostetuiksi. Toki — se ei kuitenkaan vielä ollut aivan täydellinen, sillä Sverker itse ei vielä ollut saanut tuta voittajien vihaa. Mutta pian löi hänenkin hetkensä, pian sai hänkin seista niiden edessä, joita hän ennemmin oli halveksinut, kun näiden aikoinaan täytyi väistyä ylivoiman tieltä Porvoonjoen suulta.

* * * * *

Vielä kerran viemme lukijan Linnan ritarisaliin, jossa kopea päällikkö muinoin joi saksalaisen liittolaisensa Ulfried Vogelin maljan kuohuvasta simasarvesta.

Nytkin leikkivät liekit iloisesti avarassa liedessä, mutta tänne ei ole tällä erää kokoontunut ainoastaan kolmihenkinen seurue, koko sali on täynnä päivän paahtamia, tanakoita miehiä, jotka nyt vain odottavat saada nähdä voittonsa lopullisesti ratkaistuna.

Kauvimpana roihuavan takan ääressä istuu kaksi henkeä — Poutu ja Halfdan-vouti — ja heistä oikealle seisoo kädet sidottuina selän taakse Linnan herra pää kumarassa ja katse harhailien pitkin rönstyistä kivipermantoa.

Poutu ja Halfdan neuvottelevat keskenään ja etupäässä näyttää jälkimmäisen mielipide olevan ratkaiseva.

— Arvelen ettei meillä ole muuta tehtävää, kuin perata Linna sen pahimmasta rikkaruohosta, sen jälkeen on kaikki mukautuva itsestään tahtomme jälkeen, virkkaa Halfdan.

Tuomittu kohottaa kiivaasti päänsä ja lähettää voudille murhaavan silmäyksen.

— Sinä käärme, jota olen povellani ruokkinut, hän tokasee, vie vain henkeni, mutta tiedäkin, että kosto on lepäävä päälläsi, ja kerran on loppusi oleva kamalampi kuin minun nyt.

Hänen ei anneta puhua loppuun. Poutun viittauksesta tarttuu muutamia hämäläisiä Sverkeriin ja vievät hänet ulos käytävään, luukulle, joka johtaa vankityrmään, pirullisimpaan, minkä ihmisjärki koskaan on suunnitellut, ja jossa Sverker itse on niin monta onnetonta antanut siirtyä ijankaikkisuuteen.

* * * * *

Hämäläisten ylivalta Linnassa oli kuitenkin lyhyt-ikäisempi kuin he itsekään osasivat aavistaa. Huhu heidän valloituksistaan ja mielivaltaisuudesta, jolla he kohtelivat niitä maamiehiään, jotka pysyivät kristinuskolle ja Ruotsin vallalle uskollisina, saapui ennen pitkää Birger Jarlin perustamaan Hämeenlinnaan ja tältä lähetettiin voimakas sotajoukko heitä kukistamaan. Tämä onnistuikin täydellisesti ja Linnan päälliköksi asetettiin nyt Edvin Sverkerinpoika, joka alati oli ollut ruotsalaisten puolella ja hartaasti toivoi, että rauha ja järjestyneet yhteiskuntaolot saisivat jalansijaa Suomen rannikoilla.

Sen päivän iltana, jona hämäläisten uhittelevien laumojen viimeisten jäännöksiä oli täytynyt ainiaaksi peräytyä, tapaamme Edvinin, joka nyttemmin on voimaksi keski-ikäinen mies, seisomassa isännä linnan kuistilla. On kaunis keskikesän-ilta ja aurinko on juuri mailleen menossa. Hän laskee kätensä ristiin, yksinäisyydessä on luonnon ihanuus hänet lumonnut, kääntää katseensa taivasta kohti ja virkkaa itsekseen:

— Kiitän sinua, Herra, siitä, että annoit kaiken päättyä täten ja käänsit pahan hyväksi. Kiitän sinua, että opetit minun vaeltamaan toisia teitä kuin esi-isäni ovat tehneet. Linnan muurit ovat kai aikoinaan luhistuvat kokoon soraläjäksi. Mutta tältä seuduin on valo leviävä, valo, joka tulevaisuudessa myöskin vastoinkäymisen hetkinä voi jalostaa ja antaa voimia myrskyn voittamiseen.

KAKSI YÖTÄ.

Historiallinen kertomus.

I.

Kertomuksemme vie meidät Älgsjön saareen, Inkoon saaristossa syyskuun iltana v. 1789. [Muutamissa kohdissa on tässä poikettu historiallisesta totuudesta, jotta kertomus tulisi jännittävämmäksi.] Syksy on jo todenteolla käsissä, sade pieksää ruutuja ja myrskyn kamala ulvonta ympäröivässä hongikossa kuuluu pieneen tupaseen saakka, jota valaisee vain aimo halkonuotio nokisessa liedessä. Kreeta, kalastajan vaimo, valmistelee parhaillaan kelpo jauhopuuroa itselleen ja miehelleen, joka on kokemassa kalan pyydyksiään. Hänen hoikka vartalonsa kuvastuu tummana varjona loimuavaa liettä vastaan ja

hehku tekee ruusut hänen poskillaan vieläkin punaisemmiksi. Suuret siniset silmät seuraavat uneksuen liekkien levotonta leikkiä ja hänen ajatuksensa näyttävät vaeltavan kaukana tästä kodista, jonka sielu ja auringonsäde hän kuitenkin on syksymyrskyissä ja pimeydessä.

Kolme vuotta takaperin oli Michelsson viettänyt häitään hänen kanssaan pappilassa. Hän muistaa peräti tarkoin tämän hetken ja miten hän papin parhaillaan vakavasti tehdessä selkoa uskollisuudesta ja rakkaudesta hyvinä ja kovina aikoina, tuli katsataneeksi eräisen sulhaspojista, nuoruudenystävänsä Oskar Brandtiin, joka alakuloisena ja kyyneleet silmissä seisoi paikallaan; mutta tämän takana hän näki isänsä tuimat kasvot, ja Kreeta käsitti, ettei hänen kohtalonsa enää ollut muutettavissa.

Ja Michelssonin koti oli ensi hetkestä lähtien ollut onnellinen, sillä itse hän oli kelpo mies, joka piti Kreetaa kuten silmäteräänsä eikä ajatellut muuta kuin hänen onneaan. Kuinka voisi hän siis olla muuta kuin kiitollinen miehelleen ja voimiensa mukaan koettaa säästää ja lisätä heidän pieniä ansioitaan sekä mukautua Jumalan hänelle suomaan kohtaloon. Mutta joskus — hän ei sille voinut mitään, — tapahtui, että ajatukset tahtomattakin riensivät takaisin entisiin aikoihin, jotka auttamattomasti olivat ohitse, jolloin hänen ja Oskarin nuoruudenlempi oli tulisimmillaan ja he kumpikin rohkeasti katsoivat kohti tulevaisuutta varmoina onnestaan. Mutta sitten koitti heille esteitä, joita kumpikaan heistä ei ollut voinut aavistaa. Isän tarmokas tahto pakoitti unelmat haihtumaan, mutta täten syöpyi myös katkeruutta sydämiin, joissa tähän saakka vain puhtaat ja ylevät tunteet, jotka todellinen lempi synnyttää, olivat asustaneet. Kreetan isällä oli jotakin — hän ei itsekään tiennyt sanoa mitä — Oskaria vastaan. Köyhyys ei siihen ollut syynä, — sillä Kreetankaan vanhemmilla ei ollut muuta, kuin mitä he työllään voivat ansaita ja täytyihän Michelssoninkin utterasti raataa, jos mieli tulla omillaan toimeen. Hän koetti turhaan urkkia, mikä oli syynä isän ja hänen lemmittynsä epäsopuun, mutta ei koskaan saanut tyydyttävää vastausta kysymyksiinsä. Isä oli vain jyrkästi sanonut, ettei Oskar ollut sopiva puoliso niin roimalle kelpo tytölle kuin Stoltin Kreeta oli. Ei siis ollut muuta neuvoksi kuin taipua voimakkaamman tahdon alle, koska se oli järkähtämätön päätöksessään. Ja hän piti liian paljon vanhemmistaan tahtoakseen tuottaa heille surua vanhoilla päivillä, mikä hänen vastustuksestaan varmaankin olisi ollut seurauksena. — Ja Kreeta koetti salata kyyneleensä ja olla iloisen näköinen kuten ennenkin; hän oli myös alati parhaansa mukaan koettanut säilyttää onnea, jota hänen miehensä hänelle koetti valmistaa.

Etehisestä kuului askeleita. Hän tiesi, että se oli Michelsson, joka väsyneenä ja likomärkänä palasi pitkältä rasittavalta kalastusretkeltään. Hän työnsi puoleksi palaneet kekäleet kokoon, niin että tuli jälleen sai virikettä ja alkoi iloisesti loimuta liedellä. Kantaen kädessään aimo röykkiön kookkaita haukia astui mies nyt tupaan iloisena ja leikkisänä kuten tapansa oli, vaikka vesi tiuhkuikin joka langasta hänen vaatteistaan ja käsivarret olivat kylmästä ja rasituksesta kontistuneet.

— Tässä on sinulle hieman murkinaksi huomenna, eukkoseni. Olipa tänään koko kova työ ulapalla. Mutta nythän jälleen ollaan kuten taivaan valtakunnassa. Ja mitä näen, puurohan on jo valmis. Sepä on maistuva vanhalle merikarhulle, kunhan ensin saan jäseneni hieman nöyrytmään.

Hän meni lieden ääreen, riisui takkinsa ja hieroi mielihyvällä käsiään häntä vastaan tulvivassa lämpimässä. Pukeuduttuaan sitten kuiviin vaatteisiin, istuutui hän hyvällä ruokahalulla pöytänsä.

Ilta-aterian, jälkeen, kun Kreetakin oli päättänyt päivän askareet, eivät he heti menneet levolle, vaan Michelsson pani uusia puita pesään, nosti sitten penkin lieden ääreen, otti Kreetan polvelleen istumaan ja virkkoi miettivästi:

— Kuulehan, eukkoseni, en tiedä mikä minun on, mutta tänä-iltana en ole oikein tolallani.

Kreeta katsahti häneen kummastuneena; ei koskaan ennen hän ollut tällaista lausunut.

— Olet liiaksi rasittanut itseäsi tänään ja liika työ tekee ihmisen alakuloiseksi. Emmekö mene levolle nyt, lepo tekee mielen rauhalliseksi ja antaa ruumiille uusia voimia.

— Neuvosi on hyvä, mutta eipä haita olla varoillaan silloin, kun ilmassa on pahoja enteitä.

Kreeta säpsähti ja katsahti pelästyneenä puhujaan. Hän tiesi ettei Oskar koskaan ollut suopein silmin katsonut Michelssonia. Kenties oli tämä huomannut, että Oskar jollakin tavoin häntä väijyi.

— Peloitat minua sanoillasi. Mikä sinun oikein on tänä-iltana?

— On kenties väärin ottaa asia niin totiselta kannalta, mutta luontoni on nyt sellainen.

— Mistä sitten Herran nimessä on kysymys?

— Tiedätkö kun tulin tavalliselle kalastuspaikalleni olin kuulevinani laukauksia ulapalta. En ensin niistä välittänyt, mutta kun ne alkoivat kuulua yhä lähempää ja yhä tiheämpään, katsoin parhaaksi

lähteä kotiinpäin. Ja arvaapas! Kun soudin Brandtin tuvan ohitse, istui hän portailla ja katseli hievahtamatta ulapalle. Mitäs siinä tirkistelet? minä kysyin. Luulen, että Älgsjöhön saapuu vieraita tänä yönä, hän äreästi, kuten tapansa on, vastasi. Nyt käsitin mikä oli kysymyksessä ja tartuin airoihin sekä soudin kotiin niin että käsivarret raskivat.

— No, mutta mitä Oskar sitten tarkoitti sanoillaan?

— Etkö sitä käsitä? Pian on ryssä niskassamme. Raivoohan maassa sodan liekki, ja se se mies on, joka enimmin voi toista vahingoittaa.

— Herra siunatkoon! Teurastetaanko meidät sitten muutta mutkitta kuten sieluttomat elukat?

— Luulet kai että elämme pakanoiden keskellä ja että isoturkki kohta on oleva niskassamme?

— Mutta saako sitten vihollinen aikaan muuta kuin onnettomuutta ja kurjuutta?

— Niin, siinä olet oikeassa. Ja venäläiset voivat kyllä polttaa tupamme poroksi ja riistää meiltä pienen omaisuutemme, jollei pikaista apua saavu Ruotsin kruunulta; mutta meiltä itseltämme, sinulta ja minulta, ei ryssä ole voiva katkaista hiuskarvaakaan, niin totta kuin nimeni on Michelsson.

Brandt oli ennustanut oikein. Kahden laivan venäläisestä laivastosta, joka oli ankkuroinut Porkkalan luona, oli ruotsalaisen amiraali Rayalinin valppaudesta huolimatta onnistunut tunkeutua Älgsjöhön saakka, jonka he ennen pitkää ottivat haltuunsa ja alkoivat rakentaa sinne laajoja vallituksia. Heidän aikeensa voi helposti arvata. Saaresta oli aikomus tehdä venäläisen laivaston pääasema ja täten voisivat he suuresti ehkäistä merenkulkua ja ahdistella koko Uudenmaan rannikkoa.

Mutta venäläisille epäsuopa sallimus oli toisin päättänyt. Heidän niin helpolla saavuttamansa voitto oli pian muuttuva tappioksi.

Viikkoa myöhemmin, kun varustustyöt Älgsjön toisella rannikolla olivat täydessä käynnissä, suunniteltiin sen toisella rannalla toista, vaikka paljon vähemmän näkyvää aijetta.

— Kreeta, Michelsson eräänä päivänä lausui vaimolleen, jos tätä menoa jatkuu, saamme kauniina päivänä vielä kuolla nälkään, sillä eihän merestä voi saada kalan pyrstöäkään, siitä alkaen kun tuo joukkio on alkanut nuuskia ja mittailia ja meluta ja räyskiä rannoillamme. Mutta minullapa on tuma. Olen alati katsonut maani parasta, vaikka en ole ollut tilaisuudessa edes kiittää sitä siitä, että täällä olen saavuttanut onneni ja elatukseni. Nyt olen kuitenkin tekevä sille pienen vastapalveluksen, ja luulen, että sinä, Kreetani, olet kyllin rohkea minua auttamaan.

— Ethän vain aikone, Kaarle — —?

— Räjähdyttää vihollista ilmaan, tarkoitat. En, sitä en kuitenkaan tyhjin käsineni saane aikaan. Mutta mantereella, joku penikulma täältä, on kyllä niitä, jotka kykenevät perkaamaan Älgsjön rikkaruhoista.

— Aijot siis mennä everstin luo ja kertoa hänelle mitä täällä on tapahtunut ja mitä on tekeillä, ja tietenkin jätät minut tänne, jotta ryssät saavat purkaa vihansa minuun?

— Niin, olenhan alati tahtonut sinulle pahaa!

— Ei, sitä en olekaan sanonut, mutta nyt — —

— Tulee sinulla olemaan puolustaja poissa ollessani. Brandt on näet luvannut suojella sinua yhtä huolellisesti kuin mitä itsekin tekisin. Hänen ei tule saada vihiä siitä mitä asiaa minulla on mannermaalle. En ole koskaan täysin luottanut siihen mieheen, mitä salaisuksiini tulee. Lupaa ettet hänelle sitä kerro!

Kreetan silmiin oli tullut omituinen hohde, kuten suuri onni olisi häntä kohdannut; hän vastasi iloisesti:

— Hän ei kautta kunniani ole saava mitään tietää. —

Oskar ja Kreetan keskinäinen suhde tuli pian hyvin tuttavalliseksi Oskar ollessa hänen suojelijanaan. Kaikki nuoruuden tunteet heräsivät pian uuteen eloon. Kreeta ei enää ollut olevinaan toisen miehen vaimo. Hän oli kiihkeän rakkauden hurmaama neitonen, joka ei voinut muuta kuin tehdä rakastajalleen mieliksi kaikessa. Ja Oskar tahtoi tietysti täysin siemauksin nauttia uudesta onnestaan, semminkin kun hän samalla voi kostaa kilpakosijalleen ja parjata tätä. Hänellä oli kuitenkin aikaa tuon tuostakin poistua kotoa suojattinsa luota pitemmäksi aikaa vakoilemaan venäläisten liikkeitä ja aikeita, kuten hän selitti Kreetalle.

Tuli sitten vihdoin ilta, joka oli muodostava käännekohdan Kreetan elämässä.

He istuivat kuten heidän tapansa oli yhdessä innokkaasti jutellen menneistä ajoista ja uudistaen vanhoja muistoja.

— Jospa vain olisit tahtonut tulla vaimokseni, olisit voinut sanoa sen isällesi suoraan, mutta sinä olit tietenkin muuttanut mieltä, kuten naisten tapa on, jollei heitä alituisesti pidä silmällä ja juokse heidän jäljissään, Oskar virkkoi.

— Elä tuomitse minua väärin, Kreeta vastasi. Jospa tietäisit kuinka monta yötä olen yksinäisyydessäni katkerasti itkenyt ajatellessani, että täytyi sinusta erota, sanoisit toisin.

Hän ojensi kätensä Oskarille, ja tämä tarttui siihen lujasti ja veti hänet vastustuksesta huolimatta luokseen.

He istuivat näin hetkisen ääneti. Äkkiä hymyili Kreeta ja kysyi:

— Sanohan minulle suoraan, miksi isä ei tahtonut sinua vävykseen?

Hän näki miten Oskarin kasvot synkistyivät. Tämä epäröi tuokion ja kuiskasi sitten kokoonpurtujen hampaittensa välistä.

— Voitko olla vaiti, Kreeta?

— Olenko koskaan sinua pettänyt?

— Hyvä, no sitten saat kuulla, jos sinulla vain on tarpeeksi rohkeutta.

Kreeta riuhtasihe kauhistuneena irti hänen sylistään ja peräytyi kalveten pari askelta pois päin.

— Oskar! hän sopersi.

— Kreeta, olethan sanonut minua rakastavasi.

— Niin olen sanonut ja tietänet että vielä nytkin niin teen.

— Vaikka saisitkin kuulla, että olen syypää rikokseen?

— Oskar, elä kiusaa minua!

— Muistathan Kreeta, että isäsi kerran oli hengenvaarassa ja ainoastaan kuten ihmeen kautta pelastui uhkaavasta kuolemasta?

— Muistan kyllä, ja mitä huomiota tapaus herätti kotiseudullani vielä kauvan jälkeenpäin.

— Se olin — minä, joka aijoin ottaa isäsi hengiltä.

— Sinä — sinä valehtelet, sinä et *voisi* olla niin kurja, niin katala!

— Elä vielä tuomitse! Isäsi oli sen ansainnut. Hänet olisi oikeuden mukaan pitänyt myllynkivi kaulassa upottaa meren syvyyteen, sillä hän oli riistänyt kodistamme rauhan, hän oli vietellyt äitini.

Kreeta vaipui pyörtyneenä lattialle. Oskar kostutti hänen ohimoitaan kylmällä vedellä ja antoi hänen juoda lasillisen vettä.

Kun Kreeta oli tullut tajuihinsa, Oskar pitkitti:

— En kaivannut hänen anteeksiantoaan eikä hänkään taasen minun. Olimme kumpikin yhtä rikollisia eli yhtä hyviä, miten asian ottaa. Ystäviä meistä ei voinut koskaan tulla. Ja kaikesta tästä huolimatta lemmin sinua yhtä puhtaasti, yhtä kiihkeästi kuin ennenkin ja sinäkin lemmit minua. Vastaa minulle, Kreeta, mutta vastaa vakavasti, olisitko myös rakastanut minua, jos olisit tämän tiennyt silloin?

— Oskar, miksi olet ilmaissut minulle tämän?

— Olethan itse pyytänyt, ja todellisen rakkauden tulee olla vilpitön.

— Niin, mutta se on hirvuihin!

— Se olisi voinut olla vielä hullummin.

He istuivat kauvan ajatuksiinsa vaipuneina, vihdoin Oskar katkaisi äänettömyyden.

— Kreeta, voitko antaa vanhat synnit minulle anteeksi; minusta on sittemmin tullut uusi ihminen?

— Mitä tarvitset anteeksi antoani, jos sinulla jo muutoinkin on rauhallinen omatunto?

— Tarvitsen kyllä, Kreetta, sillä kuvasi on seuraava minua kautta koko elämäni, ja kauhistuksella nähdä tämä kuva — tiedätkö mitä se tahtoo sanoa?

— Odota hieman, anna minun koota ajatukseni, tahdon neuvotella omantuntoni kanssa.

Jos hän nyt olisi antanut järjen vallita, jos hän olisi voinut luoda silmäyksen tuon miehen sieluun, tuon miehen, joka kylmäverisesti oli tehnyt kauhean tunnustuksen osottamatta katumuksen merkkiäkään, tällöin olisi hän ainoa ajanut hänet pois näkyvistään, mutta hänän oli vain heikko nainen, kiusaaja kuiskasi hänen korvaansa: sinun täytyy antaa anteeksi, sillä sinä lemmit häntä!

— No niin, olen tehnyt päätökseni. Annan sinulle anteeksi, syystä ettet koskaan ole tahrinut isäni muistoa ja mainetta lokaan, vaikka tiesit hänet rikolliseksi.

— Mutta samalla kertaa tahdot sanoa, että rakkautesi minua kohtaan on sammunut?

— En, sillä se on voimakkampi kuin aavistatkaan.

Hän vaipui penkille rakastettunsa viereen, kietoi kätensä tämän kaulaan ja nojasi päänsä tämän rintaan. Polttava suutelo paloi hänen huulillaan; kuten lumottuna tuijotti hän rakastajansa silmiin ja kuiskasi vapisevalla äänellä:

— Oskar, sinä — sinä saatat minutkin rikolliseksi!

II.

Noin viikon päivät oli vierinyt tästä keskustelusta, kun Michelsson eräänä päivänä jälleen saapui kotirantaan.

— Olet täyttänyt tehtäväsi kunnan miehen lailla, Brandt, näen minä, sillä ei vaimoni eikä tupamme ole kärsineet minkäänlaista vauriota. Sepä on hyvä juttu ja kiitän sinua kelpo vartijatoimestasi.

— Ei kestä kiittää, ainahan ystäviä pitää auttaa ja sitäpaitse kovin rasittava ei toimeni ole ollut. On aivan kuin olisin asustanut omassa tuvassani koko ajan, niin kodikasta on kattosi alla ollut. Ja eukkosi sitten, hänen kanssaan kyllä täytyy tulla toimeen.

— Niinpä niin, sinähän aikoinasi olit myös häneen pikiintynyt, kuten sanotaan, vaikka minulla sitten oli suurempi onni sillä taholla.

— Mitä niistä enää huolimme puhua! Se on kaikki ollutta ja mennyttä, ja parasta se lieneekin. Minusta on nuorenmiehen elämä paras. Naikkoset voivat tosin olla hyviä niille, joista pitävät; mutta me toiset saamme olla ilman.

— No se on nyt miten sen ottaa, mutta kuulehan, Brandt, nyt puhumme tärkeämmistä asioista. Sanon samoin kuin sinä tässä tuonoin: luulen että saamme vieraita Älgsjöön yöksi, mutta tällä kertaa ne eivät ole vihollisia.

Michelsson nähdessään toisen ällistyneen katseen, pitkitti painavasti:

— Ja rehellisinä Ruotsin miehinä on velvollisuutemme kykymme mukaan heitä avustaa.

— Olet ollut everstin puheilla salmen takana, luulen?

— Oikein arvasit. Hän nousee parhaillaan maihin 400 hyvästi asetetun miehen seuraamana pari kolme kivenheittoa täältä. Arvelenpa että ryssä on oleva mielissään saadessaan jälleen todenteolla tutustua Ruotsin ruutiin ja ruotsalaiseen käsivoimaan.

— Sinä kuljet parooni Armfeltin asioilla, kuulemma. Eiköhän olisi viisaampaa pitää huolta kodistaan ja vaimostaan, eikä sekautua asioihin, joiden kanssa ei ole mitään tekemistä?

— Arvelet siis, että tulisi antaa koko maan joutua hukkaan panematta kortta ristiin sen puolustukseksi. Ei, rakas ystävä, sitä opetusta et ole saanut isältäsi etkä liioin äidiltäsi! Ja eikä sinun ole tarvis sanottavasti rasittaa itseäsi, sillä hänen ylhäisyytensä sotaväki on kyllä pitävä kaikesta huolen. Voimme ainoastaan tehdä heille sen pienen palveluksen, että osotamme heille oikotien metsän läpi, sillä omin neuvoin he eivät sitä löydä, olletikaan pilkkopimeässä.

— Minä en sekoitu leikkiin, sen sanon suoraan, eikä siihen tietääkseni ole mitään pakkoa.

— Ethän toki aikone avustaa vastapuoluetta, toivon minä?! Minun täytyy sanoa suoraan, että puheesi kuulostaa hyvin epäilyttävältä!

— Mitä tarkoitat?

— Tarkoitan että täytyy olla jonkun puolella tahi häntä vastaan. Kun synnyinmaa on vaarassa, ei kelpo mies välinpitämättömästi voi nähdä sen häviävän.

Brandt ei ennättänyt lausua mitään puolustuksekseni, kun jo odotetut vieraat saapuivat ja ympäröivät pienen tuvan joka taholta. Eversti, parooni Armfelt, astui sitten tupaan ja istuutui akkunan luo. Tuokion aikaa molempia miehiä tarkastettuaan, hän virkkoi Michelssonille:

— Sinusta saamme yhden oppaan, toverisi tuossa voi tulla toiseksi.

Brandt oli jo aikeissa vastata kieltävästi, mutta hän antoi sanat kuolla huulilleen. Joku tuuma oli nähtävästi syntynyt hänen aivoissaan, ja hän oli mies, joka ei hylkinyt mitään keinoa kunhan se vain vei tarkoitusten perille.

— Äänettömydestäsi päätän, ettei sinulla ole mitään ehdotustani vastaan, eversti pitkitti ja nousi seisomaan mennäkseen ulos. Ensin hän kuitenkin kääntyi Kreetaan, joka koko ajan äänetönnä oli seisonut lieden luona, ja lausui:

— Sinun, pikku tyttöseni, ei tarvitse pelätä mitään. Jätämme kolme ripeätä poikaa sinua suojelemaan ja se kai riittää, vai miten?

Kreetan huulet vetäytyivät hymyyn. Eversti astui ulos tuvasta joukkonsa luo.

— Meidän on kai lähdettävä liikkeelle, sillä ilta alkaa joutua ja tie on sekä pitkä että vaivaloinen, sanoi Michelsson Brandtille. Tämä ei vastannut mitään, otti lakkinsa naulasta ja tarttui ovenripaan.

— Hyvästi taas vähäksi aikaa, muoriseni, lausui Michelsson. Jos Jumala suo, olen huomenna näihin aikoihin jälleen kotona. Hän puristi vaimonsa kättä ja meni ulos Oskarin jälessä.

Tuokion kuluttua viimeksi mainittu palasi jälleen tupaan ja kuiskasi Kreetalle:

— Tämä leikki on päättyvä hyvin huonosti ruotsalaisille ja kenties Michelssonillekin, mutta onhan sinulla joka tapauksessa minut jälellä. Huono ruuti ei hevillä pala.

Hän riensi ulos ja Kreeta oli yksinään.

Marssittiin kahdessa osastossa, joihin kumpaankin kuului 200 miestä, Joukkoa, jonka etunenässä parooni Armfelt itse vaelsi, johdatti Michelsson, toista osastoa taas, joka kulki enemmän länteenpäin johdatti Brandt, Aikomus oli tehdä rynnäkö vallituksia vastaan kahdelta eri taholta yhdellä haavaa, joten vihollinen joutuisi peräti tukalaan asemaan.

Noin kello puoli viiden seuduissa aamulla oli yön pimeydessä raivaamattomia polkuja myöten saavuttu metsän rinteeseen, josta aamun sarastaessa voitiin nähdä venäläisten vallitukset. Vihollisten leirissä oli kaikki rauhallista, siellä nukuttiin nähtävästi vielä vanhurskasten unia. Ainoastaan siellä täällä valleilla näkyi yksinäinen vartija tähystelevän ympärilleen. Ruotsalaiset olivat kulkeneet niin hiljaa ja varovasti, etteivät rannalla olijat voineet aavistaakaan mitään pahaa, kaikki kun vielä olivat tyytyväisiä äskeiseen menestykseensä.

Molempien näiden osastojen, jotka Armfelt oli valinnut joukoistaan, piti kohdata toisensa tässä, minne toinen joukkue jo onnellisesti oli saapunut. Mutta kaikki ei käynytäkään kuten oli suunniteltu. Michelssonin epäluulot olivat toteutuneet; Oskar Brandt oli kavaltanut maansa ja kuninkaansa. Hän oli ehdoin tahdoin johdattanut osastonsa harhateille. Nyt olivat hyvät neuvot tarpeen. Eversti kutsui upseerinsa neuvotteluun. Kaikki olivat sitä mieltä, että ajottu tuuma oli viipymättä pantava toimeen, sillä ennen pitkää olisi koko venäläisten leiri jalkeilla ja koko retki raukeisi tällöin tyhjiin, jotapaitse useimmat ruotsalaisista arvatenkin saisivat hengellään maksaa uhkarohkeutensa, venäläisten miesluku kun oli melkoista suurempi ja heillä sen ohella oli järeää tykistöä apunaan. Kuolemaa halveksien syöksi vähäinen joukkue niinmuodoin vallituksia vastaan, jotka he tuokiassa valloittivat. Unen pöpperössä venäläiset kavahtivat vuoteiltaan ja ryhtyivät tekemään vastarintaa, mutta siitä ei ollut sanottavasti apua, sillä vain aniharvat kerkesivät tässä hämmingissä tarttua edes aseisiinsa. Eläköönhuutojen kaikuessa viholliset karkoitettiin kalliontörmältä, jolle olivat rakentaneet varustuksensa. Suurin osa venäläisistä kaatui, useat otettiin vangiksi ja loput pääsivät pakoon rannalla oleviin aluksiinsa.

Kahdeksan tykkiä ja 250 kivääriä joutui ruotsalaisten haltuun. Mutta heidänkin mieshukkansa oli ollut melkoinen.

III.

Toinen osasto saapui vaivaloisen harhailun jälkeen venäläisten vallituksille vasta sitten, kun taistelu jo oli ohitse. Oskar Brandtia sitävastoin ei missään näkynyt. Sotilaitten ja päällystön kIROUSTEN seuraamana hän yön pimeydessä oli kadonnut polkuja myöten, jotka hän perinpohjin tunsu, ja jo ennenkuin tuo verinen leikki rantavalleilla alkoi, oli hän saapunut venäläisen laivaston luo, joka sen maihin noussutta miehistöä kohdanneen vastoinkäymisen jälkeen, ja kun tämän joukon jäännökset olivat ehtineet laivoille, nosti ankkurinsa ja lähti kiiruimman kautta Porkkalaan, jossa laivaston pääkortteeri oli.

Michelsson saatuaan runsaan korvauksen hyvästä avustaan, palasi kotiinsa, johdettuaan ensin jäännökset parooni Armfeltin joukosta ja sotavangit maallenousupaikkaan.

— Tulithan toki hengissä takaisin, tervehti Kreeta miestään.

— Mitäpä pahaa minulle sitten olisi voinut tapahtua? Seisoin hyvän matkan päässä ja katselin miten reippaat ja urhoolliset miehet murtivat vihollisen vastarinnan, Michelsson vastasi.

— Oskarinn ennustukset eivät niinmuodoin toteutuneetkaan.

— Vai niin, se konna tahtoi siis lyhentää minunkin elämänlankaani! Saammehan nähdä eikö hänen maallinen vaelluksensa pääty pikemmin kuin minun.

— Sinä ja Oskar ette siis ikinä voi olla ystäviä?

— Kuolema sille maansa-kavaltajalle; kunpa kerran saisn hänet kynsiini kahdenkesken!

— Mitä pahaa hän oikeastaan on sinulle tehnyt?

— Mitä hän minulle on tehnyt, voi olla yhdentekevä, mutta hän on tahtonut vahingoittaa synnyinmaata, myydä sen kuten Juudas muinoin mestarinsa muutamasta viheliäisestä hopeapeningistä.

— En käsitä mitä puheellasi tarkoitat, mutta minun tietääkseni hän on alati ollut rohkea ja kelpo poika.

— Onko sinusta siis kauniisti tehty liittyä vihollisen puolelle ja ryhtyä kavaltamaan omia maamiehiään?

— Ei suinkaan! Voiko se olla totta! Siinä tapauksessa — —

— On minulla oikein, tahdot kenties myöntää. Niin, tiedätkö, minä kyllä olen oikeassa, siitä voit olla vakuutettu ja kavaltaja on toistaiseksi turvassa venäläisten laivoissa. Mutta annahan hänen tulla takaisin Älgsjöhön vielä kerran, niin hän kyllä on löytynsä löytävä, sen takaan!

Pienen kodin elämä alkoi taasen luisua entistä rataansa. Kreeta hoiti pientä talouttaan ja Michelsson toi kotia toinen toistaan runsaampia saaliita meren rikkaista varikoista. Nyt suolattiin aimo haukia, ahvenia ja muita kaloja talven tarpeiksi ja pieni perunamaa antoi sekinn puolestaan tervetulleen lisän ruokavarastoon. Michelsson oli iloinen ja tyytyväinen osaansa kuten tavallisesti, hän oli myös tavallista hellempi vaimolleen, ja usein kun hän tätä syleili ja kysyi oliko hän onnellinen ja tyytyväinen mieheensä, leikki Kreetan rusoposkillalla leikkisä hymy muodostaen pieniä siroja kuoppasia poskiin, antaen täten mykän mutta kylläkin puhuvan vastauksen: tietysti olen onnellinen, mitenkä voisin olla muuta!

Mutta eräänä päivänä, tuossa uuden vuoden vaiheilla, hänen mielialansa äkisti muuttui kuten loihdinnan kautta. Entinen hilpeys haihtui, Kreetasta tuli harvapuheinen jopa suorastaan jörö. Aika ajoin Michelsson tapasi hänet istumassa kyynelsilmin, mietteisiinsä vaipuneena, joista hän kuullessaan miehensä lähestyvän, ikäänkuin peljästyneenä kavahti hereille.

Oliko hän sairas, vai oliko miehensä jollakin tavoin hänen mieltään pahoittanut? Hän ei itsekään oikein tiennyt mikä häntä vaivasi. Michelssonparka ei ainakaan ollut syypää hänen alakuloisuuteensa.

Nyt alkoivat ensimmäiset epäluulot itää miehen sielussa, epäluulot, joita hän kuitenkin koetti visusti salata, kuten pahasta johtuvaa ahdistusta.

* * * * *

Oli muuan sunnuntai vuoden alkuvaiheilla. Michelsson oli lähtenyt kirkkoon mannermaalle ja Kreetakin olisi seurannut mukana, mutta ei tuntenut itseään kylliksi voimakkaaksi tätä pitkää matkaa varten. Nähdessään miehensä katoovan näkyvistä hänestä tuntui kuten olisi raskas taakka muutamiksi hetkiksi pudonnut hänen hartioiltaan, sillä puolison läsnäolo teki hänen sieluntuskansa kaksin verroin tukalammaksi. Hän otti kaapista vanhan perheraamatun, jonka oli isältään perinyt, avasi päivän tekstin ja etsi Jumalan sanasta lohdutusta, jota elämä ei kyennyt hänelle antamaan. Se oli kertomus syntisestä vaimosta, joka katuvaaisena laski koko suuren syntitaakkansa Mestarin eteen, paljasti hänelle koko sielunsa ja sydämensä, salaamatta mitään ja meni sitten kevennetyllä sydämellä ja rauhoitetulla omallatunnolla ulos elämään. Miten soveltuikaan tämä teksti häneen itseensä! Voisiko hänkin rukoillen langeta vapahtajansa jalkain juureen, tunnustaa olevansa kurjempi tuota vaimoa, josta juuri oli lukenut, mutta rohkenisi Hänen lupauksensa johdosta toivoa saavuttavansa rauhaa korkeudesta? Hän koetti tutkistella itseään, oliko hänellä vielä jäljellä todellinen lapsen mieli, sama hurskas sydän kuin muinoin, jolloin hän ei vielä ollut kokenut elämän myrskyjä ja vaurioita, vaan juoksenteli iloisena kuin kevätperhonen, lauleli kuten lintu metsässä — — — Samassa hän säpsähti, sillä joku koputti ovelle ja astui sitten rivakasti tupaan. Kreetta ei ollut uskoa silmiään.

— Oskar!

— Niin, minä se olen. Näin Michelssonin lähtevän kirkkomatkalle ja otin tilaisuudesta vaarin, kuten sanotaan.

— Istu! Kreetta ojensi kylmästi hänelle tuolin.

Syntyi hetken äänettömyys.

— Sinä olet käynyt kalvakkaaksi ja laihaaksi, Kreetta, sen jälkeen kun viimeksi tavattiin.

— Niin sanoo Michelssonkin. Eihän saakaan iänkaiken pysyä nuorena.

Keskustelu taukosi jälleen. Kreetta kuitenkin tuokion kuluttua virkkoi:

— Olet ollut kauvan poissa kotosalta. Mantereella arvatenkin on paremmat ansiot kuin täällä?

— Milloin paremmat, milloin huonommat. Viime aikoina olen kuitenkin ansainnut koko lailla; kuten tiedät olen myös hieman kirvesmieskin, sen olen oppinut isältäni. Saanko kysyä Kreetalta tahtooko hän ottaa minulta pienen lahjan, jonka vartavasten olen sinulle säästänyt? Hän ojensi Kreetalle suuren hopearahan.

— Katsohan vaan! Ihan silkkaa hopeata hänellä on taskuissaan, Kreetta virkkoi käänneksen rahaa kädessään. Mutta eihän tämä ole Ruotsin raha. Moisia variksen varpaita en koskaan vielä ole nähnyt rahoissa.

— Se on Venäjän raha, ymmärrätkö.

— Miten sinä olet saanut tämän rahan?

— Oh, ostin sen parilla killingillä eräältä toiselta kirvesmieheltä, joka oli työssä samassa talossa kuin minäkin.

Kreetta laski kolikon eteensä pöydälle, katsoi tiukasti Oskaria silmiin ja lausui:

— Sen sinä valehtelet, Oskar! Pidä itse lahjasi; en tahdo ottaa mitään, mitä epärehellisellä tavalla olet itsellesi hankkinut.

Brandt kalpeni raivosta ja nousi seisaalleen.

— Punnitse sanasi paremmin! Minä en ikinä ole varastanut.

— Siitä asiasta emme huoli kiistellä.

— En ole vielä ikinä varastanut, toistan sen.

— Olkoon sitten niin. Mutta sinä olet kavaltanut maasi, jossa, vaikka oletkin vieras, kuitenkin, nautit kansalaisoikeuksia ja sinä olet ryöstänyt kunniani! Oletko nyt tyytyväinen? Hän osotti hopearahaa:

— Ota lahjasi, sanon vielä kerran. Mene ja anna minun yksinäni kamppailla koettelemusten läpi.

Voihan haaksirikkoontunut joskus saavuttaa pelastavan sataman. Minulla on rohkeutta yrittää; tee *sinä* miten hyväksi näet.

Brandt lähenei hitaasti ovea, seiso i tuokion, sen luona ja hypisteli hermostuneesti lakkiaan. Kreetta oli asettunut pöydän ääreen; raamattu oli avoinna hänen edessään; koneellisesti hän milloin tuijotti päivän tekstiin, milloin taasen rönstyisiin permantopalkkeihin. Vain aika ajoin hän salaa silmäsi ovelle, jossa rikollinen seiso i. — Äkkiä tämän kasvot värähtivät kuten tuskasta, turhaan hän koetti hillitä itseään, kuten huumauksissa horjui hän pöydän luo ja nakkasi lakkinsa sille ja syöksähti polvilleen Kreetan jalkojen juureen.

Samassa tuokiassa ovi riuhtaistiin auki ja Michelssonin kookas vartalo näyttäytyi avoimessa ovessa.

Hän seiso i kotvan aikaa kuten paikalleen naulittuna ja tuijotti hievahtamatta huoneen perällä olevaan ryhmään. Sitten hän otti muutaman askeleen eteenpäin, pysähtyi jälleen kuten harkitsisi jotakin, meni sitten ja otti hyljepyssynsä seinältä, viritti hanan ja virkkoi asettaen pyssyntukin olkapäätään vastaan.

— Nouse ylös, konna! Rehellinen mies tahtoo kohdata verivihollisensa silmä silmää vastaan.

Puhuteltu ei hievahtanut paikaltaan, näytti siltä kuten olisivat hänen jalkansa lamaantuneet. Hänen koko ruumiinsa värisi.

— Nouse ylös! Michelsson toisti vielä tuikeammalla äänellä kuin äsken.

Brandtin täytyi ponnistaa kaikki voimansa päästäkseen jalkeille. Sitten hänen vastustajansa pitäen kivääriä koko ajan tähdättynä toisen rintaan luonnottoman rauhallisella äänellä kysyi:

— Mitä asiaa sinulla on kattoni alle?

— Ohikulkeissani vain sattumalta poikkesin sisään sinua tervehtimään...

— Tervehtimään vaimoani, tahdoit sanoa. Näytät osaavan valehdella vielä kuolema silmiesi edessä.

— Niin totta kuin Jumala minua auttakoon — — —

— Näit minun olevan kirkkomatkalla, niin, ja minäkin näin sinut, vaikka en ollut huomaavinani. En näet tahtonut verisin käsin astua Herran huoneesen. Mutta minulla oli aavistus, joka kuiskasi korvaani: Ole varoillasi, tuolla miehellä on pahoja aikeita, Silloin empimättä käännyn takaisin, sillä en tahtonut antaa tärvellä kotiani, niinkauvan kuin minulla on voimaa käsivarsissani sitä puolustamaan ja samalla tarjoutui myös oiva tilaisuus kostaa sille, joka on riistänyt onneni ja pettänyt isänmaansa. Olin näet varma siitä, ettet voisi mennä tupani ohitse, kun tiesit minun olevan poissa kotoa.

— Ei, ei, pysy alallasi, ei askeltakaan edemmäksi! hän kiivaasti tokasi, kun Brandt salavihkaa yritti lähestyä ovea. Minulla on vielä eräitä kysymyksiä tehtävänä sinulle, ennenkuin teet tilisi maallisen elämäsi kanssa.

— Kuulehan, Brandt, hän pitkitti, missä olet asustanut sen jälkeen kun johdit ruotsalaisen osaston harhaan Älgsjön metsissä?

— Se ei sinua liikuta, Oskar yrmeästi vastasi, sillä hän alkoi vähitellen toipua pelostaan.

— Ei, tavallaan kyllä olet oikeassa, sillä itsehän saat hävetä ja sovittaa rikoksesi. Eikä sinun olekaan tarvis ilmaista tyyssijojasi, ne kyllä tunnetaan hyvästi. Sinulla on kaiketi ollut herraspäivät venäläisillä laivoilla, otaksun minä, ja näytpä saaneen hopeoitakin yltäkyllin, koska voit niitä noin siroitella ympärillesi. Ota sentään kolikkosi takaisin, en halua talossani säilyttää syntirahoja.

Michelsson teki liikkeen tarttuakseen hopearuplaan. Käyttäen tilaisuutta hyväkseen Oskar samassa koko tarmollaan heittäytyi Michelssonia vastaan, työnsi hänet sivulle ja livahti nuolen nopeudella ovesta ulos.

Yhtä nopeasti Michelsson oli hänen kintereillään. Pian hän kuitenkin jätti takaa-ajon sikseen, nakkasi hopearuplan pakenevan jälkeen ja huusi:

— Kurja pelkuri, pyssyni ei ollut ladattu!

IV.

Antakaamme kertojan itsensä, vanhan kapteeni Bromanin, joka aikoinaan on kuullut tämän tarinan isältään, omin sanoin jatkaa kertomusta.

— Tiedättekö, syntyipä itku ja hammasten kiristys, kun Michelsson palasi tupaansa ja puoliset jäivät kahdenkesken. Hän noitui ja pauhasi, jotta ruudut helisivät, ja soimasi vaimoaan mitä ilkeimmillä herjauksilla. Olihan Kreeta tosin rikkonut paljon, mutta nuorisohan helposti joutuu harhateille ja Kreeta oli vielä melkein lapsi, hän kun oli vastikään täyttänyt 23 vuotta. Vihdoin Kreeta rohkasi mielensä ja sanoi suoraan miehelleen, että vaikka Oskar olikin huono ihminen, niin ei hän ikinä olisi sillä tavoin kohdellut omaa vaimoaan. Eikä Michelsson ollut koskaan hänestä pitänyt sillä tavoin kuin Kreeta tahtoi. Senvuoksi ei hänen tullut oudoksua, jos Kreeta häntä hieman pettikin. Olihan Oskar sitäpaitse lapsuudesta saakka ollut häneen mieltynyt, ja kun hän ei voinut saada Kreetaa vaimokseen, ei ollut kummakaan, jos hän tilaisuuden tarjoutuessa kernaasti tahtoi jutella hetkisen hänen kanssaan ja uudistaa vanhoja muistoja. — Tällä tavoin Kreeta puheli miehelleen ollen hyvin loukkaantuneen näköinen.

Ja näillä verukkeilla hän kenties luuli voivansa poistaa miehensä epäluuloja? Turha toivo! Michelsson tiesi jo tarkalleen miten asiat olivat; häneltä ei enää voitu salata totuutta, niin kernaasti kuin Kreeta sitä olisi tahtonutkin. Ei viipynytkään kauvan kuin jo Michelsson sanoi hänelle suoraan kaikki mitä tiesi ja sitten hän otti pussin selkäänsä ja läksi kotoaan tarjoutuakseen sotaväkeen; hän tahtoi kuolla maansa edestä, koska ei hänellä enää ollut vaimoa ja kotia, joiden hyväksi tehdä työtä. Ja sillä tiellään hän on vieläkin. Toiset sanovat hänen kaatuneen taistelussa Viipurin lahdessa v. 1790, kun taasen toiset kivenkovaan väittävät nähneensä hänet myöskin kunniamme kultaisina päivinä. Oli miten tahansa, elämästä oli hänelle koitunut taakka, vaikka korkeamman tahto on suonut hänelle pitemmän elämän-uran kuin hän itse tahtoikaan.

Mutta Kreetastahan minun piti puhua. Niin, kesän tullessa hän synnytti reippaan pojan, joka kasteessa sai nimekseen Edvard ja joka täydellisesti tuli isäänsä: samat vilkkaat siniset silmät ja sama pystynä kuin Brandtillakin; otsa ja suu olivat äidin.

Jos kuka, niin tämä poikaparka tuli maailmaan sopimattomaan aikaan ja kutsumatta, sillä köyhä, rappeutunut koti ei tarjonnut hänelle muuta kuin puutetta ja kärsimyksiä, sillä äiti ei kyennyt säilyttämään heidän entisen vähäisen varallisuutensa tähteitä, jotapaitse Kreetan terveyskin oli horjuva ja suru oli lamannut kaikki hänen toimintakykynsä ja tahtonsa asemansa parantamiseksi.

Tällöin ilmautui pelastava enkeli erään sedän muodossa. Tällä oli Tammisaarella pieni talo ja hän oli kuullut Kreetan aineellisesta hädästä. Kreetahan voisi asua piian kanssa keittiössä ja voimiensa mukaan olla apuna talousaskareissa. Kaupungissa voisi pojastakin tulla ihminen, hän saisi oppia lukemaan ja tottua säännölliseen työhön. Jos he jäisivät maalle, ei heillä ollut muuta edessä kuin vaeltaa ruodussa talosta taloon, nähdä kovia päiviä ja syödä armoleipää, minne vain tulivatkin. Ukko oli kyllä oikeassa ja siitä oli Kreeta kiitollinen ja koetti kaikin tavoin tehdä isäntäväelleen mieliksi. Jonkun vuoden kuluttua kävikin niin, että hän sai yksinään hoitaa keittiöaskareet ja entinen palvelijatar sai siirtyä nauttimaan lepoa.

Edvardista koitui reipas poika, hän sai ruveta käymään koulua ja saamaan opetusta. Ukko Pehrsson piti pojasta paljon ja oli määrännyt hänet ainoaksi perillisekseen, sillä hänellä ei ollut omia lapsia, joten Kreeta poikineen olivat Pehrssonin lähimmät perilliset. Mutta koulussa ei poika tahtonut viihtyä. Usein hän sieltä palasi itku kurkussa ja usein saapui hän perin myöhään kotia, vaikka päivän lukeminen jo aikoja sitten oli päättynyt. Kotona hän tietysti sai toria; "jälki-istunta" tahi muut rangaistukset luettiin hänen laiskuutensa ansioksi ja siihen se jäi, sillä Edvard ei koskaan puolustellut itseään. Hän oli aina vaiti, kun häntä toruttiin.

Seuraavana syksynä, kun Edvardin jälleen piti lähteä kouluun, hän jyrkästi kieltäytyi, hän oli muka saanut siitä kyllänsä. Lukea hän kyllä tahtoi kernaasti, mutta sitä hän voisi tehdä kotonakin, niin ettei tarvitsisi olla toveriensa pilkan esineenä.

Nyt Kreeta käsitti miten asiat olivat. Oli saatu pojan syntyperä selville ja toverit olivat häntä kiusotelleet sen johdosta, joten poikaparka, joka tähän saakka oli ollut aivan tietämätön perhesuhteistaan, sitä enemmän loukkautui noista sydämettömistä pistopuheista. Sillä lapsenkin mieli voi käsittää elämän katkeruuden, jos sydän on tunteita täynnä.

Tässä ei hyvistä eikä pahoista puheista, houkutuksista, uhkauksista eikä kurituksesta ollut apua. Poika oli itsepintainen ja sai kun saikin tahtonsa perille. Kenties voitaisiin vielä löytää hänelle sovelias toiminta-ala elämässä. Eräänä päivänä — Edvard lienee ollut noin 15-vuotias — kun hän äidilleen ilmaisi halunsa päästä merille, sillä täällä kotona ei hänestä ollut mihinkään ja hän oli kyllästynyt joutenoloon.

— En tahdo vastustaa haluasi, lapseni; jos merimiehen elämä sinua miellyttää, niin lähde Jumalan

nimessä sitten. Tosin jään tänne sinua ikävöimään, kun olet poissa luotani, mutta sitä ei nyt voida auttaa.

— Sano pikemmin, äiti, että taakkasi kevenee, kun pääset minusta eroon, poika kyynelsilmin vastasi.

— Koska olen sanonut, että olet minulle rasiuksena?

— Et sitä ole sanonut, mutta minusta tuntuu kuitenkin aina, kuten vaivaisi sinua ajatus, että minä olen syntynyt maailmaan.

— En käsitä sanojasi, Edvard! Kreeta värisevällä äänellä sopersi.

— Et kai, sillä ethän tiedä, että minulla on tietoa tuosta asiasta, jonka alati olet minulta salannut. Mutta älkäämme siitä puhuko. Kenties voin minä siitä huolimatta tulla kelpo mieheksi ja olethan aina ollut hyvä minulle.

Kreeta kätki kasvot käsiinsä ja itki, kuten lapsi; hänen sydämensä oli niin täynnä, että tunteet pääsivät valloilleen, hän ei voinut niitä hillitä, Edvard oli oikeassa siinä, että äitiä rasitti raskas sieluntaakka, joka jo huomattavasti oli hänen voimiaan riuduttanut. Mutta kyneleet samalla ihmeellisesti keventivät hänen mieltään, samoin kuin katkera, mutta tehokas lääke helpottaa sairaan tuskia. — Kun vanhukset sattumalta tulivat keittiöön, tapasivat he äidin ja pojan mitä hellimmässä syleilyssä.

* * * * *

Onnellisin aika Kreetan uudessa elämässä oli se, jolloin Edvard oli merillä kaukana eteläisissä seuduissa. Hän ei suinkaan iloinnut siitä, että poika oli poissa hänen näkyvistään, vaan oli hänellä tällä aikaa jälleen jotakin hyvää toivottavana, hän voi jälleen uneksua tulevaisuudesta ja rakentaa tuulentupia kuinka Edvardista olisi koitua kelpo mies ja kuinka hänellä itsellään olisi vanhan päivän vara ja turva Edvardin luona, missä hän voisi vihdoin saavuttaa rauhan, jota elämä ei ollut hänelle suonut.

Tällöin alkoikin uusi koettelemusten aika. — Pehrsson sairastui syksyvuoleen. Kun joulujuhlana kellot soittivat juhlapukuisia joukkoja temppeliin riemuitsemaan elämän saavuttamasta voitosta kuoleman ylitse, silloin vanhuksen kylmenneet jäännökset kätkettiin maan mustaan poveen. — Keväällä sitten, kun talven jäiset kahleet murtuivat, tuli Edvard kotia. Näinä kahtena vuotena, jona hän oli ollut merillä, hän oli kasvanut ainakin korttelin verran pituuttaan, hempeät kasvopiirteet olivat tulleet tarmokkaiksi ja kalpean ihon oli etelän paahtava aurinko ruskottanut. Mutta samalla hän oli saanut käytökseensä jotakin yrmeätä ja tuimaa, mikä teki miltei vastenmielisen vaikutuksen, eikä viipynyt kauvan, ennenkuin kotiväki tuli selville siitä, että nuorukainen oli arveluttavassa määrin alkanut suosiskella viinin jumalaa.

Mutta ei vielääkään mitta ollut täysi. Seuraavan vuoden pääsiäis-aamuna pääsi tuli selittämättömällä tavalla irti Pehrssonin talossa. Se sai alkunsa ullakolla ja kun vallitsi ankarahko tuuli, oli koko rakennus tuossa tuokiossa loimuavana tulimerenä, josta vain savupiiput pistivät esiin aavemaisina kuten satujen jättiläiset, tehottomina katsellen ympärillä riehuvaa paloa. Väkeä vilisi paikalla, toiset juoksivat sinne, toiset tänne, kukin huusi täyttä kurkkua, mistään järkipäisestä sammutuksesta ei voinut olla puhettakaan. Se olisikin ollut mahdotonta, koska tarjolla oli vain rautalevystä kyhättyjä käsiruiskuja. Muutamia ämpärillisiä vettä nakattiin tuon tuostakin liekkeihin, ja ne kiihdyttivät vain valtavan elementin raivoa, liekit kohosivat loimuten ja räiskyen ylös pilviä kohti, mutta alenivat pian taasen entiselleen, ja senpä vuoksi annettiin niiden vihdoin häiritsemättä suorittaa hävitystyötään.

Illan suussa rakennus oli tasoittunut maan tasalle, vain röykkiö kyteviä, suitsevia kekäleitä osotti tässä vielä äsken seisseen ihmisasunnon. Ihmiset olivat myös menneet kukin kotiinsa, pahin vaara kun oli jo ohitse, eikä enää ollut tarvis huolehtia, että omat kotinurkat joutuisivat tulen uhriksi. Palopaikka ei kuitenkaan ollut autio: kaksi olentoa maleksi itkeä nyyhkyttäen tämän hävityksen kauhistuksen keskellä; kolmas istui tuolilla, joka oli saatu pelastetuksi palavasta rakennuksesta, ja noitui itsekseen perintöä, jonka oli menettänyt, sillä näihin aikoihin ei tietystikään vielä tiedetty mitään palovakuutuksesta.

V.

Tämä onnettomuus vei Pehrssonin muorin hautaan, ja siitä koitui myös pitkä sarja kärsimyksiä Kreeta

Michellssonille. Raskaalla sydämellä hänen oli pakko jälleen muuttaa entiseen, jo puoleksi luhistuneeseen mökkiinsä Älgsjössä, vähine tavaroineen, jotka oli saatu pelastetuksi tulipalosta. Edvard, joka jo vähin oli arvellut taasen lähteä merille ja jättää äitinsä kunnan elätettäväksi, heltyi kuitenkin tämän rukouksista ja ryhtyi hankkimaan elatustaan kalastuksella, ja meri kyllä elättää miehensä, joka todenteolla tahtoo tehdä työtä.

Näin vieri joku aika sanottavitta häiriöittä. Mitään yllleistä elämää ei mökissä vietetty, mutta köyhyys ja puute olivat myös tuntemattomia vieraita, niin, riittivätpä Edvardin ansiot viinankin hankintaan, sillä Edvard oli yhä utterammin alkanut viljellä tätä turmiollista nestettä, tuottaen täten vauriota ruumiilleen ja sielulleen, sekä sanomattoman paljon tuskaa ja pelkoa äidilleen.

Oli myöhään syksyllä vuonna 1807. Edvard oli, kuten tapansa oli, varhain aamusella lähtenyt vesille kokemaan pyydyksiään. Kala-onni ei tänään ollut suotuisa, varsin alakuloisena hän vähine saaliineen jo oli matkalla kotiapäin, kun hän erään niemekkeen kohdalla huomasi rantakalliolla seisovan henkilön, joka innokkaasti viittaili häntä luokseen. Vaikka hän tällä haavaa ei ollutkaan erin halukas ryhtymään puheluihin tuon hänelle tuntemattoman miehen kanssa, hän kuitenkin vihdoinkin päätti noudattaa tämän yhä innokkaammin uudistettuja kehoituksia, ja käänsi niinmuodoin aluksensa rantaan ja sousti maalle.

Rannalle noustuaan huomasi Edvard jonkun matkan päässä rannasta pienen peräti rappeutuneen töllin, joka täydellisesti oli rannalla kasvavan lepestön kätkössä, niin ettei sitä mereltäpäin voitu yhtään huomata. Tämä oli arvatenkin tuntemattoman miehen tyyssija.

Rappeutunut tosin oli Edvardin ja hänen äitinsä tupa tuolla saaren toisella puolella, mutta tälle se toki ei vetänyt vertoja, sillä tämä oli enemmän ryövärien lymypaikan kuin ihmisasunnon kaltainen.

— Oletko tänään saanut viljalti kaloja, nuori mies? vieras kysyi luoden samassa läpituokevan katseensa puhuteltuun.

— Eipä kestä kehua. Ilmatkin ovat viime aikoina olleet peräti epäsuotuisat kalastukseen. Mutta täytyyhän kuitenkin koettaa onneaan, kävi sitten syteen tai saveen.

— Oletpa saanut isäsi luonnon, kuulen puheestasi ja olen siitä iloissani.

— Isäni? Oletteko tuntenut isääni? Edvard sopersi ja kuuma veri kohosi hänen poskilleen.

— Häntä ei sinun ole tarvis hävetä — olen myös tuntenut äitisi. Mutta käykäämme tupaseeni, niin saamme hieman puhella. En ole moneen aikaan tullut vaihtaneeksi sanaakaan kenenkään ihmisolennon kanssa, sillä olen ollut sairaloinen, niin etten ole päässyt ovesta ulos. Senpävuoksi nähdessäni sinun soutavan ohitse, sain semmoisen halun tavata jonkun, jonka kanssa saisin hieman puhella.

Siihen Edvard kyllä oli valmis, mutta ensin hän tahtoi mennä panemaan veneensä paremmin kiinni, jotta se ei vallitsevassa navakassa tuulella irtautuisi ja lähtisi ominpäin merille. Tämä oli tosin vain tekosyy: itse asiassa hän tahtoi ottaa uskollisen seuralaisensa, viinapullon, myötänsä tupaan. Ryyppy tahki parikin tekisi kai hyvää erakolleen!

Pian he istuivat innokkaassa puhelussa, ja kumpaakin näytti keskustelun aihe suuresti huvittavan.

— Olette tuntenut isäni, sanoitte tuonoin?

— Niinpä niin, se oli reima mies aikoinaan, nyt ovat sairaus ja vastoinkäymiset lamanneet miehen rohkeuden ja tarmon.

— Sitten kaiketi myös tiedätte missä hän nykyään oleilee. Olisipa hauska kerran nähdä häntä silmästä silmään, sillä näihin saakka en tietääkseni ole häntä nähnyt. — Tuvan isäntä ei huomannut, miten nuorukainen tätä sanoessaan puristeli nyrkkejään ja koetti kaikin tavoin hillitä kiihkoaan.

— Toivosi on helposti täytetty — vaikka heti paikalla.

— Onko — onko hän siis täällä? Asuuko hän kenties täällä Teidän tuvassanne? Vai onko Teillä toinenkin huone?

— Hän istuu tässä.

Nämät sanat olivat tuskin päässeet hänen huuliltaan, kun Edvard nuolen nopeudella kavahti istuimeltaan, tarttui viinapullon ja aikoi iskeä sillä isäntää päähän. Tämä ei kuitenkaan kadottanut mielenmalttiaan, vaan virkkoi perin tyynesti:

— Istuhan takaisin tuolillesi, minulla on vielä jotakin sanottavaa.

Vanhuksen kuolemaa halveksiva käytös ja kylmäverisyys saivat kiihoittuneen nuorukaisen hetikohta

tyyntymään; kehoitusta noudattaen hän istahti entiselle paikalleen.

— Arvasin kyllä, ettet suopein silmin katsoisi minua; minun hairahdukseni on arvatenkin monasti rasittanut elämäsi ja tehnyt tulevaisuutesi synkäksi. Tahdoin kuitenkin ilmaista sinulle totuuden, ennenkuin oli liian myöhäistä, sillä minun päiväni ovat kenties luetut; olenhan jo vanha ja sairaloinen. Mutta myöskin eräästä toisesta asiasta tahdoin kanssasi puhua, kun kerta kuulin sinun jälleen oleskelevan kotitanhuvilla. Äitisi — — —

— Hänet minä tunnen paremmin kuin Te, hän on ollut minulle kaikki kaikessa, vaikka onkin saanut paljon kärsiä minun tähteni, niin, ja myös Teidän tähtenne.

— En tahtoisi vielä enemmän katkeroittaa sinun ja äitisi elämää, kuin se jo lienee kyllin raskas; mutta jotta ei vihasi kohtaisi minua yksistään, tahdon kertoa sinulle jotakin.

— Ja mitä se sitten voisi olla?

— Niin, että *äitisi* on enemmän syypää kaikkeen tähän kurjuuteen, kuin minä.

— Ja moisia valeita Te, heikko ukkorahjus, rohkenette ladella minulle, joka voisin, jos tahtoisin, yhdellä iskulla lyödä Teidät maahan!

— Tee minulle mitä tahdot! Toistan vain vielä kerran, että hän on rikkonut enemmän kuin minä.

— En sitä usko, ennenkuin olette lähemmin selittänyt asian.

— No hyvä, koska niin tahdot, niin kuule sitten!

Vanha Oskar Brandt alkoi nyt kertoa, miten Kreeta ja hän jo lapsina olivat vannoneet toisilleen ikuista uskollisuutta ja miten tyttö hänet sitten petti menemällä Michelssonille vaimoksi, joka kuitenkin oli paljon huonompi mies, eikä kyennyt vaimoaan elättämään niin pulskasti kuin hän (Brandt) olisi tehnyt. Huomattuaan erehdyksensä alkoi Kreeta *nyt* vierautua miehestään ja lähennellä häntä, Edvard'in isää, eikä hän pitänyt väliä keinoista voidakseen pettää Michelssonia. — Minä joka hänestä pidin vielä kuten silmäterästäni, hän jatkoi kertomustaan, tietysti kernaasti tein hänelle mieliksi, emmekä kumpikaan tulleet ajatelleeksi, että rikoksemme tulisi kolmannen, sinun viattoman niskoille, tulisi turmelemaan sinun koko elämäsi. Me nautimme vain hetken autuutta, kun kerta koko tulevaisuus onnemme naisen oikkujen johdosta oli rauennut tyhjiin.

Sitten sai Michelsson tietää meidän suhteemme ja kun hän paitse epäluulojaan, että äitisi ja minä häntä petimme, vielä sai päähänsä senkin, että minä muka olin kavaltanut maani ja kuninkaani, mikä muutoin on silkkaa valetta, sydämystyi hän peräti, eikä enää tahtonut nähdäkään vaimoaan. Hän jätti kotinsa kaikkineen päivineen ja siitä lähtien ei kukaan ole häntä nähnyt.

Minun kävi sääliksi äitiäsi, kun tiesin miten yksinäinen ja avuton hän oli, senvuoksi menin hänen luokseen ja tarjosin hänelle rakkauteni ja suojelukseni. Mutta sen sijaan, että olisi nyt sovittanut sen, mitä oikuillaan ja kavaluudellaan oli rikkonut miestänsä ja minua vastaan, hän ajoi minut ovesta ulos uhaten minua kuolemalla, jos vielä kerran rohkenisin näyttäidä hänen silmiensä edessä.

Sitten synnyit sinä. Onni alkoi taas olla suopea äidillesi, minun päiväni tulivat sitävastoin yhä tukalimmiksi. Olen kuitenkin Jumalan kiitos tullut toimeen näihin saakka, ja saanen kenties ummistaa silmäni siinä tiedossa, että kärsimykseni tulevat kostetuiksi. —

Hän istui tuokion ääneti, sitten hän kääntyi poikaansa ja kysyi:

— Oletko minua käsittänyt?

Edvard, joka oli niin vaipunut mietteisiinsä, että tuskin oli kuullut kertomuksen loppua, säpsähti kysymyksen johdosta ja vastasi kolkosti:

— Olen.

Sitten hän nousi tuoilta, taittui vanhuksen käteen, virkkoi lyhyesti: Hyvästi, isä! ja kiiruhti ulos ovesta.

Koskaan ei matka kalastuspaikalta kotiin ollut tuntenut hänestä niin pitkältä kuin tänään. Eikä ollut kummakaan, kun hän tuon tuostakin pitkät ajat antoi airojen levätä alallaan ja veneen ajelehtia aaltojen mukana, samalla kun hän itse istui mietteissään ajatusten harhaillessa sinne ja tänne.

Kun hän vihdoinkin saapui kotirantaan ja vene oli vedetty rannalle, näki hän äitinsä olevan rannalla vastassa. Kreetan katse oli levoton, sillä hän oli pelännyt jonkun tapaturman kohdanneen Edvardia, tämä kun niin tavattoman kauvan viipyi poissa.

— Oletpa tänään viipynyt kauvan, Edvard.

— Niin olen, oli jyrkkä vastaus.

— Missä ovat kalat?

Hän ojensi äidilleen muutaman ahvenen.

— Päivä päivältä näyttää saalis käyvän niukemmaksi. Mikä meillä on edessä, jos näin jatkuu?

— En tiedä muuta neuvoa, kuin vähentää taloutta, Edvard omituisella äänenpainolla vastasi.

Kreeta värisytti. Ei koskaan hän ollut nähnyt poikaansa semmoisena kuin tänään. Painostava tunne sydämessään hän asteli tuttua polkua venerannasta tupaan. Edvard seurasi äänetönnä jälessä, astui tupaan, laski kalakimpun kädestään ovensuuhun sekä otti välkkyväteräisen kirveen, joka seisoi sopessa, aikoen jälleen mennä ulos.

— Ethän vielä ole syönyt; anna puunhakkuun olla siksi.

— Syödä kyllä ehdin sitten: olenkin sen sijaan juonut, hän tyylysti vastasi ja meni ulos.

Pian hän oli tullut syvälle metsän sydämeen. Hän istahti kivelle ja alkoi mietiskellä.

Viimeisten tuntien kuluessa hän oli kokenut enemmän kuin koko elämänsä aikana. Hän oli tavannut isänsä ja tämän tunnustuksista kävi selville, että se oikeastaan olikin hänen äitinsä, joka oli syypää hänen onnettomaan kohtaloonsa, joka oli tuottanut hänelle niin paljon kärsimyksiä! Ja tätä äitiä hän oli rakastanut, hän kun oli luullut, että tämä oli joutunut onnettomuuteen toisen vuoksi ja sai kärsiä syyttömästi. Nyt sitävastoin olivat hänen silmänsä avautuneet. Hänen oma isänsä oli ilmaissut hänelle totuuden, jota niin kauvan oli häneltä salattu — ja haudan partaalla ei kukaan voisi valehdella, hän itsekseen arveli. Hän tarttui kirveeseen, iski sen tarmonsä takaa nuoreen kuuseen, joka kasvoi läheisyydessä. Puu vaipui katkaistuna maahan, murha-ase oli niinmuodoin oivallisessa kunnossa.

VI.

Kauvan valvottuaan Kreeta vihdoin oli nukahtanut, unen haltija ummisti hänen väsyneet silmänsä ja antoi hänen hetkiseksi unhoittaa kaikki huolet. Mutta kauhistavat unet häiritsivät hänen lepoaan. Ja kylmä tuskan hiki otsallaan hän kavahti vuoteeltaan, hapuili pimeässä tulukset käsiinsä ja sai vihdoin värisevin käsin valkean viritetyksi päresoihtuun.

Edvardin vuode oli yhä vielä tyhjänä.

Kreeta ei tiennyt mitä ajatella. Poika oli jo päivemmällä ollut niin kummallinen käytökseltään. Kunhan hän ei vaan olisi mennyt ja tehnyt itsestään lopun! Vavisten tuskasta levoton äiti vaipui tuvan rönsyiselle permannolle polvilleen ja rukoili kuten vain äiti voi hädän hetkenä rukoilla lapsensa puolesta. Tuo kuihtunut vartalo vaipui yhä enemmän kokoon, kun hän rukoili rauhaa omalle synnin raskauttamalle sielulle, rukoili myös sen puolesta, jonka hän oli pettänyt ja joka kenties jo ammin sitten oli astunut kaikkivaltiaan tuomarin eteen. Nyt toi kiusaaja toisia muistoja hänen mieleensä häiriten siten hänen hartauttaan. Hän näki tässä samalla lattialla edessään polvistuneena miehen, joka syvästi musertuneena rukoili häneltä anteeksi. Miten ylpeästi ja tyylysti hän olikaan ajanut luotaan tuon miehen, jonka kanssa yhdessä olivat rikkoneet! Nyt hän itse oli vielä enemmän masentuneena, vielä rauhattomampana polvillaan Hänen kasvojensa edessä, joka tietää salaisimmatkin ajatuksemme, kaikki heikkoutemme. Eiköhän hän vielä ollutkaan saanut anteeksi syntejään, vieläköhän taivaan kosto häntä väijyisi, kuten se oli kohdannut hänen rakastajaansa?

Ovi avautui hiljaa. Hän ei sitä kuullut. Tupaan-tulija seiso tuokion alallaan kuten epäröiden.

Täysikuun heleässä valossa Edvard näki äitinsä lattialla kyyristyneenä, kuuli hänen jupisevan itsekseen, ja nimet Brandt, Edvard, Michelsson, sattuivat räikeästi hänen korviinsa. Käheä nauru herätti katuvaisten rukoilijan täyteen tajuun.

— Et vielä nuku. Sitä odotinkin, tokasi Edvard.

— Rakas lapseni, mitä on tekeillä? Miksi teet minulle suruja kuljeksimalla öisin ulkona? En voi nukkua sinua odottaessani.

— Niin, olen lapsesi, mutta et ole vielä sovittanut kaikkea paha, minkä olet tehnyt minulle.

— Mitä tahdot siis, että minun tulee tehdä?

— Rukoile loppuun rukouksesi ja ota sitten palkkasi pahoista teoistasi!

Kreeta näki kirveenterän välkähtelevän kuutamossa, huudahti kauhusta ja vaipui tajuttomana lattialle. Edvard ei vielä voinut täyttää aikeitaan, hän tahtoi ensin kuulla äitinsä tunnustuksen.

Tuokion kuluttua Kreeta toipui tainnoksista:

— Edvard, hän heikosti kuiskasi, mitä minulta tahdot?

— Haluan sovitusta; voitko korvata minulle mitä olet rikkonut?

— Rikokseni olen varmasti saanut anteeksi. Jospa tietäisit kuinka paljon olen elämässäni saanut kärsiä!

— Rikostasi et ole saanut anteeksi, minä yksin voin sen antaa anteeksi, mutta olethan aina koettanut salata totuutta minulta. Mutta nyt olen siitä päässyt selville — tänään tapasin isäni — —

— Hän on minua parjannut — — —

— Hän on sanonut minulle totuuden.

— Edvard, tuo hänet tänne, silmiäni edessä hän ei rohkene valehdella!

— On liian myöhäistä. Kenties on hänelläkin jo viime hetki käsissä kuten sinulla. Sitten seuraa tilinteon päivä — —

Kirves välähti ilmassa ja Kreetan eloton ruumis vaipui rentonaan lattialle.

Kiihkeästi Edvard heti ryhtyi toimiin saadakseen kaikki epäluulot murhasta poistetuiksi. Hän kantoi kuolleen metsään, hautasi sen hätäisesti kaivettuun kuoppaan, siroitti risuja ja lehtiä haudan kohdalle. Sitten hän kiertoteitä palasi kotiin, pesi tuvan permannon puhtaaksi verestä. Kirveen hän upotti meren pohjaan syvässä lahden poukamassa ja soutu itse pois tuntemattomia kohtaloita kohti.

VII.

Synnyinmaa oli jälleen tullut inhimillisten intohimojen ja voitonhimon temmellyskentäksi. Vihollisia joukkoja samosi jälleen seuduissa, joiden asujamat jo olivat alkaneet toivoa rauhaa ja lepoa myrskyn jälkeen, isät ja pojat lähtivät sotarintamaan veriseen kamppailuun kotiturpeen puolesta; he saivat samoilla pitkin erämaita kaukana kotiseuduiltaan puutteissa ja vaaroissa, mutta he osottivat miten maataan rakastava kansa, vaikka viimeinenkin toivon säde on katoamaisillaan, voi suorittaa urostöitä, joita ei monikaan kykene jälittelemään.

Suomen viimeinen kunniakas taistelu oli alkanut.

Emme huoli tässä tehdä selkoa ensi otteluista Uudenmaan rannikoilla ja Viaporin antautumisesta, vaan seuraamme ruotsalaisen pääarmeijan peräytymisretkeä aina Siikajoelle saakka.

Kevät oli jo suuresti edistynyt, vaikka vasta oltiin huhtikuun alkupuolella. Siellä täällä tavattavista kinoksista voi kuitenkin nähdä, ettei talvi vielä täydellisesti ollut paennut tältä pohjoiselta leveysasteelta.

Huhuja Kalajoella ja Yppärissä tapahtuneista verisistä otteluista venäläisten kanssa oli jo ennen Suomen armeijan tänne tuloa levinnyt tänne saaden aikaan pelkoa ja kauhistusta, niin että usea perhe oli paennut kotoa pohjoisempaan päin täten edes pelastaakseen henkensä. Kyynelsilmin monet olivat katselleet kotitanhuoita, jotka kenties ainaiseksi täytyisi jättää hävitykselle alttiiksi.

Siikajoen pappilassa eivät rauhattomat ajat kuitenkaan näyttäneet vaikuttavan häiritsevästi rauhaan, joka vallitsi vaatimattoman sielunpaimenen pienessä, mutta hauskassa kodissa.

Ukko Svedelius oli jo nuorena saanut tutustua sodan kauhuihin, ja hän tiesi kyllä pitää aisoissa jokaisen, ystävän tahi vihollisen, joka vain yritti käydä liian tunkeilevaksi.

Huhtikuun aamu oli kaunis ja auringonpaisteinen. Ilma oli niin kirkas, että virstottain voi nähdä eteensä. Suomen armeija seiso i järjestyttynä taisteluun ja virren viime säveleet kaikui vat rauhallisen seudun yli, jossa koko luomakunta uneksi rauhasta ja kehityksestä, samalla kun sen herrat väijyivät toistensa henkeä ja kiihkeästi halusivat kostuttaa viattomalla verellä tannerta, jonka kaikkivaltias kylvö mies aurinkonsa lämmöllä aikoi istuttaa täyteen kukkasia.

Samalla näkyi metsänrinteesen nopeasti muodostuvan ikäänkuin pilvenhattaroita ja tästä harsovaipasta leimahtelivat ja paukkuivat surmaatuottavat putket ja ensi kuulat lakaisivat maahan moniaita miehiä vihollisen riveistä.

Tämä oli merkinä taistelun alkuun, taistelun, joka, ennenkuin aurinko meni mailleen Pohjanlahden aaltoihin, olisi vaativa viljalti uusia uhreja, mutta samalla olisi osotteena rohkeudesta ja miesten kyvystä. Se oli Kulneff, kuolemattoman runoilijamme Runebergin kautta kuuluisaksi tullut venäläinen sankari, joka alotti taistelun ja tykistöllään ankarasti ahdisti vastustajaansa, Ruotsalaisten tykistö ja uusmaalaiset jääkärit kuitenkin löivät hänen rynnäkkönsä tarmokkaasti takaisin. Tuntikausia jatkui taistelu sanottavitta tuloksitta. Venäläiset aikoivat kiertää ruotsalaisten vasemman siiven ja käydä sen kimppuun takaapäin, kun kenraalijutantti Adlercreutz antoi ylempänä mainituille jääkäreille, joita johti majuri von Hertzen, käskyn tunkea täten heikontuneen venäläisen rintaman läpi. Sanottu ja tehty. Venäläisten oikea siipi tuli täten eristetyksi ja menetti 200 miestä sotavankeja. Kaikkiaan nousi mieshukka tässä taistelussa kaatuneita ja vaikeasti haavoittuneita molemmin puolin noin 300 mieheen.

Taistelussa oli Ruotsin armeija, mitä sekä päällystöön että sotilaihin tulee, osottanut erinomaista urhoollisuutta. Niin, itse vihollisenkin täytyi ihmetellä ja kunnioittaa moista urheutta. Semminkin kunnosti muuan ruotsalainen upseeri Björnstjerna itseään ja kun kenraali Kulneff näki miten tämä pitämättä lukua muusta kuin isänmaansa eduista pani henkensä alttiiksi, hän kielsi miehiään ampumasta tätä. Niinikään antoi Adlercreutz kauniin todisteen ritarillisesta luonteestaan, kun hän käski väkeään säästämään Kulneffia, jonka urhoollisuus myös oli ihmeteltävä.

Mainitun Björnstjernan osastoon kuului muuan sotilas, joka suorastaan halveksien kuolemaa kävi taistelun kuumimpaan pyörteeseen. Hän oli aina siellä missä verileikki oli tulisin ja hän iski maahan kymmeniä vihollisia. Täten hän uupumatonna taistelussa kuten toinen Sven Dufva, seiso i koko päivän niittäen kunniaa, ja lupaavalta näytti hänen tulevaisuutensa, kun umpimähkäinen luoti vihollisen riveistä sattui hänen rintaansa, lävisti sen ja pitkitti kulkuaan edelleen. Verissään nuori mies vaipui maahan ja jäi lepäämään kuten kuollut. Hän oli viimeinen isänmaan edestä kaatunut meikäläinen tässä taistelussa, joka päättyi kunniaakkaasen voittoon, jota ei koskaan tulla Suomen ja Ruotsin rannoilla unhoittamaan. Kentällä lepäsi ystäviä ja vihollisia rinnakkain ajattelematta kärsittyjä vääryyksiä ja punomatta kostontuomia. Monen rinnasta oli myös viimeinen huokaus kohonnut ja kärsinyt ruumis oli saanut katoomattoman rauhan, toiset taasen olivat kadottaneet liiaksi elinvoimiaan, he eivät enää tunteneet mitä heidän ympärillään tapahtui. Ne taasen, jotka vielä tunsivat lämpimän veren virtaavan suonissaan, kärsivät myös sitä kovempia tuskia haavoistaan. Moni koetti myös parhaansa mukaan auttaa kärsiviä avuttomia tovereitaan ja innokas liike ja touhina vallitsi kenttälasaretissa, joka oli sijoitettu itse pappilaan.

Haavoittuneiden parissa tapaamme myös tuon urhean soturin Björnstjernan komppaniasta, N:o 3 Svärdin, kuten hänen nimensä oli rykmentin kirjoissa, mutta jonka me paremmin tunnemme hänen oikealla nimellään Edvard Brandt.

Luonnollista oli että tätä nuorta sankaria tunnustukseksi hänen rohkeudestaan ja urhoollisuudestaan, hoidettiin erityisellä huolella, jotta hänet voitaisiin pelastaa elämään. Lääkäri kävi tiheään hänen sairasvuoteensa ääressä, mutta joka kerta hänen kasvonsa synkistyivät yhä enemmän. Haava oli liian kauvan saanut olla hoidotta ja seurauksena oli verenmyrkytys.

Tätä veristä päivää seuraava yö oli niin tyyni ja kaunis kuin voi olla. Tuuli oli täysin tyyntynyt, kevät-ilma oli viehkeä ja puhdas ja tummansinisellä taivaalla välkkyili miljoonia kirkkaasti tuikkivia tähtiä.

Sairaanhoitaja oli hetkiseksi nukahtanut, kun potilaan äskeinen hourailukohtaus oli mennyt ohitse. Äkkiä hän tuns i jonkun kevyesti koskettavan hänen päätään ja näki yön pimeydessä kalmankalpean käden laskeutuvan vuoteelle.

— Minä se olin, sairas melkein kuulumattomalla äänellä kuiskasi, tahtoisin puhua pastori Svedeliuksen kanssa.

— Rakas Svärd, miksi rasittaisit itseäsi niin paljon, olethan nyt jo niin heikko, toinen vastasi.

— Kyllä, kyllä, pyydä pastori Svedeliusta tulemaan luokseni; jos tahdot tehdä minulle palveluksen, niin täytä pyyntöni, pitkitti tuo heikko ääni kiihkeällä innolla.

Ei viipynyt kauvan ennenkuin ystävällinen vanhus seiso i haavoittuneen vuoteen ääressä katsellen

surumielisesti tämän kalvenneita kasvoja. Hän antoi hoitajalle merkin, jotta tämä vetäytyisi hieman kauemmaksi ja kysyi sitten sairaalta:

— Mitä voin tehdä hyväksesi, sinä maamme kelpo poika?

— Elkkää sanoko minua kelpo pojaksi, en sitä ansaitse, vaan antakaa ennemmin onnettomalle lohdutusta, jota hänen synnillä lastattu sielunsa kaipaa, ennenkuin se siirtyy sinne, missä ei enää mitään lohdutusta ole tarjona.

Vanhus katsoi kummastuneena puhujaan, joka nyt nähtävällä sielun ponnistuksella alkoi kertoa pitkää kärsimyshistoriaansa. Tehtyään selkoa miten oli surmannut äitinsä, hän vaikenä tuokioksi, ikäänkuin kootakseen uusia voimia; sitten hän pitkitti:

— Tiedättekö miksi oikeastaan olen Teitä kutsunut luokseni? Luulette kai, että omatuntoni on itsestään pehmennyt, ja että kuoleman lähestyessä en tahdo erota elämästä kuten konna — murhaaja? Ei, minulla oli äskettäin, kun polttava kuume raivosi suonissani, uni eli näky, miksi sitä nyt sanoisi. Olin houreissani olevinani köyhässä torpassamme Älgsjössä, Inkoon saaristossa ja ankara tuska vaivasi minua, pelkäsin näet, että rikokseni tulisi ilmi. Näin äitini tavalliset vaatteet tavallisessa naulassaan nokisella pirtin seinällä. Katseeni sattui myös lieteen, jonka äärestä hän niin usein oli seisonut ja valmistanut yksinkertaiset ateriamme. Mieleeni johtui myös miten iloinen hän aina oli, kun vauriotta palasin kotiin myrskyiseltä mereltä — — ja sitten — hän vaikenä tuokioksi ja katsahti arasti ympärilleen — — niin, hän itse, äitivainajani, seiso i ilmi elävänä edessäni, hänen päänsä oli pahoin raadeltu minun kirveen-iskuistani. Hän katsoi minuun ja sanoi vakavalla, mutta sydämeenkäyvällä äänellä: "Edvard, onko velkani sinulle nyt maksettu, vai vaaditko vieläkin enemmän?" Tahdoin heittäytyä polvilleni hänen eteensä, mutta hän esti minua ja pitkitti: "Et tuntenut minua oikein elämässä, nyt kenties tunnet minut. Olen äitisi ja olen kärsinyt enemmän kuin sinä, minun kuolemani omalla-tunnollasi, koskaan voit kärsiä. Olen äitisi, joka puolestasi on nähnyt nälkää, saanut osakseen häpeätä ja pilkkaa sinun tähtesi, omaiseni minut hylkäsivät ja sinunkin rakkautesi kadotin. Elämäni on ollut iloton, mutta nyt olen saavuttanut raukan ja odotan sinuakin luokseni, sillä tiedä, että elämän ruhtinas tahtoo ja voi antaa suurimmallekin syntiselle anteeksi. Hyvästi poikani. Me tapaamme vielä toisemme — —."

— Sanokaa minulle nyt, herra pastori, voinko minä toivoa pelastusta?

— Sille, joka täydestä sydämestään katu rikoksiaan ja Jesuksen Kristuksen nimessä anoo armoa Isältä, sille voin luvata ikuisen elämän lahjan.

— Kiitän Teitä, sairas liikutettuna sopersi ja lisäsi hetkisen kuluttua:

— Katsokaa, idässä näkyy kajastus, jokohan aamu jo koittaa?

— Niin, vanhus vastasi, sinulle valkenee ikuinen aamu, mutta ei meille toisille, sillä vielä peittää yön pimeys elämän taistelutantereet vaippaansa.

Siikajoen taistelun jälkeisenä päivänä iltapuoleen oli yhdistetty Suomen ja Ruotsin armeija asettunut neliöön haudan ympärille, johon kaatuneet oli saatettu viimeiseen lepoonsa. Kun virsi oli kaikunut, pastori Svedelius siunasi vainajien maallisen tomun haudan lepoon ja soiton juhlallisten sävelten kaikuessa hauta luotiin umpeen.

Joukko toisensa jälkeen marssi nyt pois lippuineen uusia kohtaloita, uusia seikkailuja kokemaan. Mutta kun kaikki jäljet sodan hävityksistä olivat poistetut kentiltä Siikajoen pappilan ympärillä, vanha harmaapäinen sielunpaimen lankesi polvilleen ja lausui liikutetulla äänellä:

— Jumalani, tutkimattomat ovat Sinun tiesi! Nälkäisen sinä ravitset, rikkaan Sinä annat tuta nälän vitsausta, langenneen Sinä autat oikealle tielle, ylpeän Sinä annat kokea nöyryytyksiä. Kiitetty ja ylistetty olkoon Sinun nimesi ijankaikkisesti. Amen.

End of Project Gutenberg's Linnamäen taru; Kaksi yötä, by Voldemar Lindman

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK LINNAMÄEN TARU; KAKSI YÖTÄ: KAKSI HISTORIALLISTA KERTOMUSTA ***

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without

paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE

TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written

confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.